

eylem

Özel Sayı

TÜSTAV

Dergi

Türkiye İşçi Partisinin Kuruluşu
ve gelişmesi

Mehmet Ali Aybar
T.I.P. 'nin Türk Toplumuna
Getirdiği Yenilik

Kemal Sülker
İşçilerle Politika İlişkileri ve T.I.P.

Çetin Altan
Neden Sosyalizm

Şükran Kurdakul
Özgürlük Anlayışı ve T.I.P.

Hilmi Özgen
Çıkar Yol Nedir

Dr. Mehmedcan Köksal
T.I.P. ve Kamu Oyunun Tercih

Metin Erksan
Neden T.I.P.

Demirtaş Ceyhun
Şehircilik Bilimi ve T.I.P. Programı

Ömür Candaş
T.I.P. Programında Eğitim ve Kültür

Hilmi Özgen
Ön Seçimlerde T.I.P.

T.I.P. Seçim Bildirisi

eylem

AYLIK DÜŞÜN VE EYLEM
DERGİSİ

SAYI : 20 CİLT: 2

I Ekim 1965

Sahibi :

ŞÜKRAN KURDAKUL

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

ÖMÜR CANDAŞ

Her ayın başında İstanbul'da yayımlanır. Sayısı 250 kuruştur. Altı aylık abonesi 10 lira. Yıllık abonesi 20 lira. Havaleler, Şükran Kurdakul - Ankara caddesi 45/22 adresine gönderilmelidir.

Dergiye gönderilen yazılar iade edilmez.

İlân Koşulları :

Tam sahife çift renk: 1250 TL.

Tam sahife tek renk: 1000 TL.

Basıldığı yer :

Gün Matbaası - İstanbul

Kapak baskısı :

Büyük Kervan matbaası

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİNİN KURULUŞU VE GELİŞMESİ

Lavent Yılmaz
tarafından
TÜSTAV'a
bağışlanmıştır

Sermaye çevrelerinin ekonomik ve siyasal örgütleri karşısında, işçi sınıfının mücadelesini sadece sendikal çabalarla yürütülecek bir mücadele olduğu anlayışını tanımayan on iki sendikacı 1961 yılında Türkiye İşçi partisini kurdu. İstanbul, İzmir, Ankara, Adana gibi illerde şubeler açarak varlığını korumaya çalışan parti 1961 seçimlerine katılamadı. Emekçi aydın işbirliği olmadan partinin büyük bir gelişme yaratamayacağını gören kurucular Yirmi dokuzuncu merkez yürütme kurulu toplantılarında Doçent Mehmet Ali Aybar'ı Genel başkanlığa getirme önergesini oybirliği ile kabul ettiler. M. Ali Aybar, İstanbul Üniversitesinde öğretim üyesi bulunduğu zaman önce Vatan gazetesinde, sonra kendi kurduğu Zincirli Hürriyet ve Hür gazetelerindeki yazıları ile toplumcu çevrelerin güvenini kazanmış bir isimdi. İşçi-aydın beraberliğini kuram-eylem ayrılmazlığı gibi zorunlu gören sosyalist aydınlar, Mehmet Ali Aybar bu görevi aldıktan sonra Türkiye İşçi Partisine katılmaya başladılar.

Ankara'da Öncü, İstanbul'da Vatan gazetesi T.İ.P. adını geniş halk yığınlarına duyurmakta büyük fayda sağlıyor. baskı döneminde siyasal eylemden uzak kalan kalemler bu gazetelerde sosyalizmin ve T.İ.P. nin ilkelerini konu alan yazılar yayımlıyorlardı.

İLK BÜYÜK EYLEM

Partinin ilk büyük eylemi, 27 Mayısın getirdiği anayasaya aykırı yasaların kaldırılması için ilerici çevrelerce açılan kampanyayı birleştirmek oldu. Öncü gazetesinin açtığı imza kampanyasına anti-demokratik yasaların kaldırılması için başvuranların sayısı üç bini geçmiş, Temel hakları Koruma Derneği açık oturumlarla, Türk Edebiyatçılar Birliği İstanbul'da düzenlediği yürüyüşle, yayımladığı bildirilerle, Siyasal Bilgiler Fakültesi ve İstanbul Hukuk Fakültesi Fikir Klüpleri yayımladıkları bildirilerle Anayasa mahkemesine dâva açma yetkisi olan kurumları zorlamışlardı. T.İ.P. ilerici kurum ve aydınları anayasaya aykırı yasaların kaldırılması savaşında birleştirmek amacı ile bir toplantı düzenledi. — A.P. nin organize ettiği anlaşılan saldırı gurupları bu toplantıyı bozmak için emniyet kuvvetlerinin gözleri önünde ilerici aydınlara hücum ettiler. Ama anayasaya aykırı yasaların

kaldırılması için savaşılan ilericiler yılmadılar. Aksine bu saldırılar T.İ.P. e yeni örgütler kazandıracak insanlara daha büyük mücadele sorumu verdi. Bu günlerde bağımsız Ankara Senatörü Niyazi Ağırnaslı partiye katılınca Anayasa aykırı yasaların kaldırılması için Anayasa mahkemesine dâva açma yetkisi kazanılmış oldu. Aynı zamanda T.İ.P. büyük bir gelişmenin ilk ön koşulunu aşarak parlamentoda da sesini duyurmuş oluyordu.

Aynı yıl (17 Kasım 1963) partinin Belediye seçimlerine katılarak İstanbul'da 14 binden fazla. İzmir ve Ankara'da 10 bine yakın oy toplaması ve radyo konuşmaları ile sesini halka duyurması yeni gelişmelere ön oldu. Ve İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa, Diyarbakır, Malatya, Adana, Gaziantep, Kırklareli, Eskişehir, Kocaeli Bolu Urfa Bilecik gibi illerde teşkilat kurmuş olarak 10 Şubat 1964 de İzmir'de birinci büyük kongresini yaptı. Bu kongrede Mehmet Ali Aybar, Prof. Sadun Aren, Selâhattin Hilav, Fethi Naci Doğan Özgüden, Behice Boran, Muvaffak Şeref, Dr. Yahya Kanbolat, Demir özlü, Cenap Karakaya v.b. nin çalışmaları ile hazırlanan T.İ.P. PROGRAMI kabul edilerek yurt sorunlarına ışık tutan, kapitalist olmayan yolla çözüm yolları getiren öncü bir yapıt kazanılmıştır.

Bugün, bütün gözlemciler, özellikle İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Gaziantep, Diyarbakır, Samsun, Malatya, Kocaeli Mersin Aydın, Bursa, Zonguldak illerinde T.İ.P. ni kuvveti çok açık olarak belirmiş bir parti olarak görmektedirler. Bu kuvvet 10 Ekim 1965 seçimlerinde eylem alanında kendini gösterecek Türkiye İşçi Partisi adayları yeni mecliste emekçi halk yığınlarının temsilcileri olarak görevlerini yapacaklardır.

DERGİ

TÜSTAV

★ TÜRKİYE'DE BELKİ DE DÜNYADA İLK DEFA, DEMOKRATİK YOLLA TOPLUMCU DÜZEN KURULACAKTIR.

★ ÖZEL SEKTÖRÜ PLÂNLAŞTIRMAK, ONU ORTADAN KALDIRMAK DEMEKTİR. KARMA EKONOMİ DEVAMLİ BİR SİSTEM DEĞİLDİR.

PROF. SADUN AREN

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİNİN
TÜRK TOPLUMUNA GETİRDİĞİ YENİLİK?
MEHMET ALİ AYBAR DİYOR Kİ :

Şükran KURDAKUL

1 — Sizce T. İ. P. nin Türk toplumuna getirdiği en önemli yenilik ne olmuştur?

Halkımız yüzyıllar boyunca güçlü bir merkeziyetçi devletin baskı ve ezgisi altında yaşamıştır. Osmanlı devleti herşeydi. Kendisinden evvel, kendisinden sonra ve kendisi dışında hiçbir varlığa hürriyet ve en küçük bir kendiliğinden oluş ve hareket tanımak istememiştir. Halk merkezin buyruklarını kö-rükörüne yerine getirmekle görevlidir. Bu devlet son derece teşkilâtli bürokratik bir makinaydı. Batı kapitalizminin nüfuzu ve hakimiyeti altına girdikten sonra da devletin bu niteliği, halkla olan ilişkilerinde, değişmemiştir. Türkiye halkı bir millet olmanın bilincine millî Kurtuluş savaşımızla ulaşmıştır. Bilinçlenmesinin ikinci aşaması da 1946 - 50 arasında olmuştur.

Halkımız tek dereceli seçimin uygulanması ile merkeziyetçi, amansız güçlü ve herşey olan devletle -yani idare edenlerle- kendisi arasındaki mesafeyi görmek ve kavramak fırsatını bulmuştur. Ve de halkımız bu tarihtenberi idare edenleri kendisinin işbaşına getirip değiştirebileceğini anlamıştır. Ve «oy hakkı» na namusu gibi sahip çıkmıştır.

Şimdi T.İ.P. halkımızın bu bilinçlenme sürecinde üçüncü aşamayı temsil ediyor. Emekçi halkımız kendi öz partisi ile birlikte iktidarı almanın ve bir numaralı vatandaş olmanın yolunu buluyor; bir numaralı vatandaş olmanın sevincine onuruna hak ve hürriyetlerine kavuşuyor. Bence T.İ.P. nin getirdiği en büyük yenilik buradadır. Şüphesiz buna bağlı olarak T.İ.P. tarihimizin bütün ileri adımlarının da mirasçısı olmanın gücünü taşıyor. Millî Kurtuluş hareketinin bayrağı T.İ.P. nin elinde dalgalanıyor.

Türkiyeyi Atatürk dış politikasına döndürmek istiyoruz. Bu işi yalnız emekçi halkımızın yapabileceğini biliyoruz. Ve emekçi halkımızın en uyanık temsilcileri millî bağımsızlığın ve ileri bir toplum olmanın başarıcı, ilerici gücünü emekçi halk kitlelerinin temsil ettiği gerçeğini bilinçle kavriyorlar ve bilinçlenenlerin sayısı gittikçe artıyor, bütün halkımızı kavrar hale geliyor. Re-

formları, köklü dönüşümleri yalnız T.İ.P. başarabilir. Ve mutlaka başaracaktır. T.İ.P. güzel yarınlara mutlu yarınlara açılan bir kapıdır.

Halkımıza güven veren ve halkımızın kendi özgücünü bilinçle kavramasına hizmet eden ilk siyasal örgüttür. T.İ.P. nin yeniliği buradadır.

2 — *T.İ.P. nin bu aşamaya ulaşmasında tarihsel ileri adımların mirasçısı olduğu kadar, günümüzün başka ilerici kuruluşlarının ve günlük politika dışında kalan kurumların yan güçler olarak etkisi ve yardımı nedir?*

Toplum yapısının değişmesinde emekten ve halktan yana olan bütün kuvvetlerin derece derece rolleri vardır. Memleketimizde emperyalizme karşı ve halktan yana olan kuvvetler yalnız T.İ.P. den ibaret değildir. Öğrenci derneklerini, Öğretmen derneklerini, toplumcu yazarları, ve bütün ilerici dernekleri ve silâhli kuvvetlerimizi bu arada saymak gerekir. Yöneticileri bilinçlenmiş sendikaları da bu arada saymak gerekir. Ama toplumun temel yapısını değiştirmek ancak iktidarı ele geçirmekle mümkün olduğundan, bu kuvvetlerin en ucunda hiç şüphesiz politik bir örgüt olan T.İ.P. yer alır. Böylece aşama, toplumun bütün ilerici kuvvetlerinin dayanışma ve tarihin akışı içindeki işbirliği ile meydana gelir. Ama politik olmayan bütün öbür kuvvetler aslında güçlerini, aralarında doğrudan doğruya bir bağ bulunmasa da, gene politik örgütün varlığından alırlar. Çünkü, tekrar edelim büyük kitleleri harekete getirmek ve hedefe ulaştırmak ancak bu siyasi örgütün, yani T.İ.P. nin işidir.

3 — *Anayasa mahkemesi, anayasaya aykırı yasaların kaldırılması için açtığımız davada bu yasaların kaldırılmasını reddettiği zaman verdiği demec-te «Tarihsel akışı durdurmak kimsenin elinde değildir. Mücadeleye parlamentoda devam edeceğiz.» demiştiniz. Aykırı yasaların kaldırılması için parti grubumuz parlamentoda ne gibi bir mücadele takip edecektir?*

— Anayasaya aykırı yasalarla T.İ.P. nin parlamento içindeki mücadelesi partimizin meclise sokacağı milletvekili sayısına göre değişecektir. Hiç değilse sonuç almak bakımından değişik bir durum karşısında kalınabilir. Büyük meclise T.İ.P. önemli bir gurupla girerse, anayasaya aykırı yasaları yürürlükten kaldırmak nisbeten kolay olacaktır. Böyle bir sonucu almak için meclise sokağı milletvekili sayısı ne olursa olsun T.İ.P. bütün gücünü harcıyacaktır. Anayasaya aykırı yasaları yürürlükte tutmak isteyenlerin bu direnişlerinin arkasında yatan nedenleri halkoyuna açıklayacaktır. Böylece kamuoyunun da baskısı ile anayasaya aykırı olan yasalar bir bir yürürlükten kaldırılacaktır.

4 — *Emperyalizmin yurdumuzu tam bağımlı duruma getirmek istediği*

bugün antiemperyalist mücadele hattında belli bir yeri olan siyasal örgütler karşısında partinin meclisteki tutumu ne olacaktır? Yönetim katlarına biçim devrimcilerinin, tutucuların, çıkarıcı politika esnafının da hâkim olduğu bu gibi partilerle ile T.İ.P. nin bir iktidar ortaklığı kurması düşünülebilir mi?

— T.İ.P. geniş programı olan bir partidir. Prensiplerine bağlı olan bir partidir. Emekçi halkın yönetimini elinde bulundurduğu bir partidir. Türkiye-mizi ve emekçi halkımızı insanca yaşama koşullarına ulaştırmaya azmetmiş toplumcu bir partidir. Bütün bunlardan dolayı T.İ.P. in ilkelerinde ve halka bağlılığında tavizler vermesi düşünülemez. Seçimlerden sonra tam bağımsız ve yüzdeyüz milli bir dış politika izleyen, ayrıca Toprak reformu gibi, petrolün millileşmesi gibi temel sorunları gerçekleştirmeğe götürecek reformları başarmaya kararlı görünen hükümetleri, eylemleri bu kararlarını doğruladığı sürece T.İ.P. destekliyecektir.

5 — T.İ.P. nin kuruluş koşulları ile bugün eriştiği aşamada nicelik bakımından da büyük gelişme var. Parti, sosyalizmin ilkelerinin hayata geçmesi için özellikle eğitim alanında kendi örgütlerimiz içinde ne gibi çalışmalarını öngörmektedir.

— Halkımız T. İ. P. ne artan bir coşkunlukla geliyor. Üyelerimizin sayısı hızla artıyor. Biz toplumcu bir partiyiz, bilime dayanan bir partiyiz. Bundan dolayı da üyelerimizin memleket ve dünya meselelerini bilimsel açıdan değerlendirmeleri, doğru yargılara varabilmeleri için kursların, konferansların açılmasını öngörürüz. Nitekim, hiç değilse büyük illerimizde bu konuda çalışmalar yapılmaktadır. Kol emekçisi kardeşlerimizin toplumcu kişiliğe bir an önce kavuşmalarını sağlamak başta gelen amaçlarımız arasındadır.

TÜSTAV

ALINTERİ-BEZİRGANLARININ SEÇİLMELERİNE ENGEL OLMAYACAKTIR. BÖLGEMİZDE EMEĞE DEĞER VEREN, EMEKTEN YANA OLAN VE LİSTESİNDE İŞÇİLERE YER VEREN SİYASİ PARTİ DESTEKLENECEK VE BU SİYASİ PARTİYE OY VERİLECEKTİR.

TÜRK - İŞ 4. BÖLGE TEMSİLCİSİ
HALİL YENER

İŞÇİLERLE POLİTİKA İLİŞKİLERİ AÇIŞINDAN

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

KEMAL SÜLKER

T. İ. P. Merkez Yürütme Kurulu Üyesi

Tarihimizin bu döneminde toplumumuzu çok yakından ilgilendiren konu işçilerin ve sendikaların politika karşısındaki durumu ve tutumudur. Bu bakımdan konuyu incelemeyi zorunlu görüyoruz.

Yasama meclisleri olan memleketler yönetimi, siyasî partilerin iktidara gelmek çabalarıyla geçen çalışmalar sonunda, seçimlerde kazananların eline geçmektedir. Siyasî Partiler ya tek başlarına ya da koalisyonlar yaparak memleket yönetiminin sorumluluğunu taşımaktadırlar. İktidarlar, demokratik hukuk düzeninden ayrılmadıkları sürece işler kanunlar çerçevesi içinde gelişmekte ve muhalefet partileri ile iktidar partileri arasında demokratik mücadele devam etmektedir. İktidar meşruluğunu kaybedince ve memleket çoğunluğunu teşkil edenlerin yararına Anayasaya uygun çalışmayı bırakarak belli bir grupun refahına hizmet edince de halkın direnme hakkı doğmakta ve ihtilaller yapılmaktadır.

Türkiyemizde hem seçimle iktidar değişikliği olmuş, hem de ihtilâl yapılarak meşruluğunu kaybeden bir iktidarın yönetimine son verilmiştir. Bu bakımdan Türk halkı; hem çok partili rejimi tanımakta, hem de ihtilâli bilmektedir. Biz, Anayasaya bağlı olmakta kararlı bulunduğumuzdan siyasî partileri «ister iktidarda, ister muhalefette olsunlar; demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurları» (Md. 56) saymaktayız. Ve «siyasî partilerin tüzükleri, programları ve faaliyetleri; insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine ve devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne uygun olmak zorunda» (Md. 57) bulunduğuna inanmaktayız.

Siyasî Partiler, memleketimizde 19. Yüzyıldanberi kurulagelmiştir. Bir kısmı işçilerin refahını da amaç bilmiştir. Programlarında işçi haklarına yer vermiştir. Ve bizde işçi sınıfından söz eden ilk siyasî Parti Prens Sabahattin Beyin kurduğu «teşebbüsü şahsî ve ademi merkezîyet cemiyeti» olmuş. Ve 1889 dan bu yana çok teşekküller, cemiyetler, dernekler, partiler görmüşüzdür. İstibdad idaresine son vermek için, gizli, açık kuruluş ve toplantılar tarihimizde bilinen şeylerdir.

ALTI

İLK İŞÇİ ÖRGÜTLERİ

1908 Anayasasıyla toplanma ve cemiyet kurma hakkı tanındıktan sonra işçiler de vatandaşlık haklarını kullanarak hem mesleki derneklerini kurmuş, hem de politika ile uğraşma haklarını kullanmışlardır. Grev yaparak da durumlarını düzeltecek her çareye baş vurmuşlardır. Sendikalar, istibdad idaresinin yıkılması için memlekete hürriyet, müsavat, uhuvvet (özgürlük, eşitlik ve kardeşlik) vaadeden İttihat ve Terakki Fırkası (partisi) nın işbaşına gelmesine de yardım eden grevleri yapmış ve başarılar kazanmışlardır.

Ancak İttihat ve Terakki Fırkası işbaşına geçtikten sonra işçiler ne umduklarını bulmuş, ne de mevcut haklarını koruyabilmiştir.

«İstibdad devri ile Meşrutiyet devri arasındaki fark şu suretle gösterilebilir :

İstibdad devrinde, göğüsleri nişan dolu sakallı paşalar, Avrupa komisyoncuları ile ortaklık eden devlet adamları sahneden çekilmişler, yerlerine aynı münasebetleri devam ettiren yeni bir parti gelmiştir. Bu parti de Avrupa sermayedarları ile beraber, fakir köylü, işçi ve halk tabakalarını istismar etmek yollarını» tutmuştur.

İttihat ve Terakki Fırkası işbaşına geldikten sonra Balya-Karaaydın grevini bastırmada görev almıştır. Olaya bakınız:

Balya'da 1908 Ağustos sonlarında, haklarını arayan işçiler, şirket yöneticileri olan Alman ve Fransız mühendislerinin ağır baskısına dayanamayarak grev yapmışlardı. Şirket Müdürü Ralli'den ücretlerinin arttırılmasını istemişlerdi. Grev yapan işçiler, memleketin yer altı kaynaklarının uzun süre işletilmesini çalıştırmaktan geri kalmamışlardı. Böylece işe yaramaz halde kalmasını önlemişlerdi. Bu kadar anlayışlı olan işçilerin greve sebep olan isteklerini yerine getirmek yerine İttihat ve Terakki Fırkası işçilere baskıyı tercih etti. Nettekim Fırka ileri gelenlerinden Cudi Bey, elindeki bastonla grevcilerin üzerine yürüdü, onları sindirdi ve grevi bastırdı.

Sonra da Tatil-i Eşgal Kanunu çıkarılarak işçilerin hakları kısıtlandı :

1 — Sendika kurma yasağı getirildi.

Bu yasa, Alman sermayedarlarının temsilcisi ve Adliye Vekâletinde müşavir bulunan Alman Kontu Ostrog'un isteği üzerine kondu ve 1909 Anayasasında yer alan cemiyet kurma hakkı Cemiyetler Kanununda da yer aldığı

halde 27 Temmuz 1325 (1909) tarihli Tatili Eşgal Kanunu, bazı işkollarında sendika kurma yasağını getirdi.

2 — Grev yasak edildi.

Bu yasakla yabancı şirketler ve yabancı sermaye yatırımlar korundu.

3 — Cemiyetler kanununda sendikaların siyaset yapmasını önleyen hiç bir hüküm yokken ve cemiyet kurmak için sadece tüzüğünden iki nüshayı mahallin yüksek mülkiye âmirine vermek ve «alındı» belgesini almak yeterken İttihat ve Terakki fırkası hükûmeti bazı sendika ve cemiyetleri «ruhsatı yoktur» bahanesiyle kapattı. Sendikaların siyaset yapmalarına karşı geldi.

4 — Mebuslardan birinin işçiler yararına getirdiği bir kanun tasarığını İttihat Terakki Hükûmeti, «gerekirse biz getiririz» diyerek tasarıyı komisyonlarda uyuttu.

5 — Sendika kuranlar ve politika ile uğraşanlar, kanunda yasak olmadığı halde tevkif edildi. İşçileri sendika kurmaya teşvik edenler nezarete alındı.

1909 - 1910 yıllarındaki bu durum, iktidara gelen İttihat ve Terakki Partisi devrinin işçilere neler getirdiğini göstermektedir.

İşçilerin ekonomik durumları da ayrı bir konudur.

Hükûmet bir taraftan «işçi meselesi yoktur» diye parlamentoda demeç verirken işçiler günde 14 - 16 saat çalıştırılıyor, bunlara çok düşük ücret ödeniyordu. İşçi kızlar, işçi çocuklar daha ilkökul yaşındayken iş hayatına atılıyor, bunların sağlıklarını ve haklarını koruyucu kanunlar çıkarılmasına lüzum görülüyordu.

Beceriksiz İttihat ve Terakki Partisinin tutumu çok olaylara yol açmıştı:

31 Mart vakası oldu (13 Nisan 1909) Gericiler başkaldırdı, öldürmeler, linç etmeler, başkınlar ve yağmalar birbirini izledi.

İstanbul İşgal edildi. Abdülhamit tahttan indirildi (27 Nisan 1909). Sıkı yönetim ilân edildi: Grevler yasaklandı.. Sosyalist partiler, işçi klüpleri derhal kapatıldı.

Sendikaların varlığı, yöneticileri tedirgin etti ve sendikaların kurulu olanlarının kapatılması, yeni kurulacak sendikalara izin verilmemesi için valiler, hükûmeti tahrike başladılar. Ticaretin mahvolacağı yollu telkinlere giriştiler.

1914 Dünya Savaşı Başladı.

1915 yılında günde 13 - 14 kuruşa çalıştırılan erkek işçilerin aynısını yapan kadın işçilere günde 4 - 6 kuruş verilmesi İttihat ve Terakki Fırkasını hiç

SEKİZ

İlgilendirmiyordu. Çocuklar günde 2 kuruşa çalıştırılıyor, tütün bakım ve işleme evlerinde meslek hastalıkları alabildiğine artıyordu. Hükûmet, işçilerin sendika kurma haklarını tanımıyor, sadece yardımlaşma cemiyetleri kurmalarına izin veriyordu.

YENİ ÖRGÜTLER... SOSYALİST PARTİLER

Balkan Harbinin başlaması üzerine hükûmet bir hayli zayıflayınca işçiler yeniden sendikalarda toplanma yolunu buldular. Osmanlı Sosyalist Fırkası'nı kurarak işçilerin politik güç kazanması çalışmaları ise pek başarılı olmadı (1912).

Birinci Dünya Savaşının başlaması (28 Haziran 1914), Mondros Mütarekesinin imzalanması (30 Ekim 1918), İzmirin Yunanlılar tarafından işgali (16 Mayıs 1919) halkı yavaş yavaş ayaklanmağa ve bir millî kurtuluş hareketi yapmaya yöneltti. Türk halkı ilk defa kendi öz vatanını kurtarmak, düşmanlardan temizlemek ve egemenliğini elde etmek için Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kurmaya koyuldu.

İstanbul Hükûmeti kararnamelerle Cemiyetlerin çalışma alanlarını daralttı. Yeni cemiyetlerin kuruluşlarını önledi. Bununla beraber Avrupada yayılan sosyalist hareket ve nazariyeler Osmanlı aydınlarını da, işçilerini de etkilemişti. Bu yüzden de sosyalist hareketi gerçekleştirmeye çalışıyorlardı. Sosyal Demokrat Partisi, işçileri harekete geçirmek için onları sendikalarda toplamaya çalıştı. Ancak partinin yönetimi, beklenen ilginin uyanmasını önledi. Almanyada öğrenim yapan ve Almanyadaki sosyalist akımlardan yararlanan bir gurup aydın Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkasını kurdu. İstanbulda ilmi sosyalizm esaslarına göre çalışacağını bildiren bu parti, Millî Kurtuluşu destekliyor ve Büyük Millet Meclisi kurulduktan sonra Ankaraya tebrik telgrafı gönderiyordu.

Yeni bir teşkilatlanma hareketi de başlamıştı. Çünkü işçilerin iyi kötü bir teşkilatlanma tarihi olmuştu :

Abdülhamit devrinin sonlarında Jön Türklerin propagandalarıyla Topkane Fabrikası işçileri cemiyet kurmayı bilmiş, Osmanlı Sanatkâran Cemiyeti doğmuş, yabancı sermaye memlekete girmeye başlayınca işçilerin belirli yerlerde toplanması da görülmüş, kömür maden ocakları, havagazı, buz, bira, un, kiremit, iplik fabrikaları açılmış, demiryolu yapımına geçilmiş, tramvay şirketi, şömendöfer onarım fabrikası kurulmuştu. Böylece işçiler belirli mer-

kezlerde toplanmaya başlamıştı. 1908 Meşrutiyeti ilân edildiği vakit İstanbul, Selânik, İzmir şehirlerinde 100.000 lerce işçi çalışmaktaydı.

1909 da Tophane işçileri, şömendöferciler, mürettepler, berberler, garsonlar, gümrük işçileri cemiyet kurma bilincine erişmiş ve çeşitli menfaat zümreleriyle çatışmışlardı.

Meşrutiyetin ilk yıllarında işçiler her türlü siyasî entrikadan uzak, hakiki sendikalar etrafında kısa bir süre örgütlenebilmişti. Fakat şömendöfer işçilerinin grevi üzerine İttihat Terakki Cemiyeti işçi teşekküllerine sızarak işçi sendikaları üzerinde İttihat ve Terakki'nin yabancılarla ortaklık kurma kanadının hâkimiyetini kurmağa başladı. Böylece sendikaların yalnız işçi haklarını koruyan birer örgüt olması ortadan fiilen kaldırıldı ve siyasî partilerin temsil ettikleri sosyal sınıf ve tabakaların menfaatları için ortaya atılan fikir ve kanaatlar, işçi sendikaları yöneticilerine aşılandı. Böyle siyasî partiler kurarak toplum menfaatlarını gözettiklerini ileri süren ve aslında sermayeyi savunanlar işçi sendikalarına sızmaya önem verdiler.

Çeşitli renkte sosyalist fırkalar kurulmuştu. Sosyal Demokratlar, Mesai Fırkası gurupu, Tettebbüü İctimaî Fırkası, politika hayatında saman alevi gibi parlayıp söndüler. Bu dönemde dikkati çeken özellik işçilerin kendilerinin parti kurma öncülüğünü yapmamış olması, başkalarının teşebbüslerine dar ölçüde katılmasıydı. Üstelik bu partilerin hepsi adı sosyalist olan bir parti samimiyetle işçi haklarını savunmuyordu. Netekim Türkiye Sosyalist Partisinin lideri ve «Sosyalist Hilmi» diye anılan kişi «Birinci Cihan Harbinde galip İngiliz emperyalizminin parası ile mevcudiyetini muhafaza etmiş, sonra mütareke ilân edilir edilmez İstanbul'da faaliyete geçmiş bulunan Hürriyet ve İ'tilâf Partisinin tertip ve yardımı ile işe girişmişti.»

Amele Fırkası kömür işçileri değil, kömür müteahhitleri kurmuştu.

Bu Parti bolluğunda ayakta durabilen tek parti İttihat ve Terakki idi. O da işçileri ezen yabancı sermaye ile işbirliği yapıyordu. O kadar ki sendikalar kurmayı ve grev yapmayı güçleştiren hükümler getirirken Ortaçağ müessesesi olan Loncaları yeniden kurmağa çalıştı. Gerçek işçilerin kurdukları esnaf cemiyetlerini Şehramanetine (Belediyeye) bağlayarak bu derneklerin özgürlüklerini yok etti.

MÜTAREKEDEN SONRA

Mütarekeden sonra işçiler arasında kaynaşma başlamış, Hürriyet ve İ'tilâf Partisi gibi Türk vatanının bütünlüğüne ve Türkiyede Türklerin hâkim ol-

ması ilkesine uymayan bir parti ile, İngiliz Muhipleri (Dostları) Cemiyetine yaramak isteyenlerin dernekleri, cemiyetleri birbirini izlerken Sosyalist Hilmi de ölüverdi (1923).

Almanyada okuyan İmâlatı Harbiye İşçileri Türkiye İşçi Derneğini kurmuş, Beynelmilel İşçi İttihadı fikri yayılmış, Türkiye İşçi Derneği 1919 Ekiminden 1922 Ekimine kadar işçilerin eğitilmesine ve kendi benliklerini kazanmaları için bir hayli çaba göstermişti. İşte bu geçmiştten ve Millî Kurtuluş Hareketi başarı sağladıktan sonra işçi sınıfı, tarihi olan, adına partiler kurulan, partiler de görev almayı bilen bir seviyeye erişmişti. Parti çalışmaları da hararetle geçmiş, 13 Ekim 1337 (1921) de kurulan İşçi Sosyalist Fırkası, 3. Kongresini yapabilmış ve Türkiye İşçi Fırkası adını almıştı.

Ama sanayiciler, işçilerin kendi başlarına parti kurmalarını ve bunu yaşatmalarını istememiş, partilerdeki işçilerin sendika ve öteki meslek teşekküllerinde yetişip piştiklerini görek işçi cemiyetlerini de partilerini de yozlaştırmayı kendi çıkarları için gerekli görmüştü. Bunun içindir ki İstanbul Umum Amele Birliğini, kapitalist sistemin gelişmesini isteyen sanayiciler ve tacirler kurdurmuştu. Bu Birliğin başında İkinci Enternasyonale girmiş olan ve bu sıfatla kongrelere katılan birisi de vardı.

Teşkilâtlanmaya önem veren tramvay işçileri arasına nifak tohumları atılıyordu. Tramvay Şirketinin işçi politikası şöyle özetlenebilirdi:

Her ne gerekse onu yapmak, para harcamak fakir işçilerin zam isteklerini karşılayarak onları güçlendirmek, ama istedikleri zammın kat kat üstünde para sarfederek işçilerin birleşmesini ve şuurlanmasını önlemek.

Fakat işçiler de birleşmek, hem politik, hem ekonomik yönlerden birleşmeyi sağlamak için konferanslar topladı ve Mebus Numan Ustanın da çalışmalarıyla 16 işçi teşekkülünün delegeleri bir araya gelebildi.

Bu çabalar yapıldıysun Osmanlı İmparatorluğunun dağılmasından sonra vatanın kurtuluşu başarıldı ve Cumhuriyet ilân edildi: 29 Ekim 1923.

1924 Anayasası vatandaşlara teşkilât kurma hakkını tanıdı. (Md. 70)

1909 Cemiyetler Kanunu olduğu gibi bırakıldı ve Cemiyet kurma hakkının kullanılması şekli değiştirilmedi Öylece çeşitli partiler ve cemiyetler kuruldu.

Cumhuriyet Halk Fırkası, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Serbest Cumhuriyet fırkası, Ahali Fırkası, Cumhuriyet amele ve çiftçi partisi programlarının uygulanması için iktidara gelmek maksadıyla faaliyette idiler.

Ancak 4 Mart 1341 (1925) te yayınlanan Takriri Sükûn kanunu, muhafefeti ve işçi teşkilâtlanmasını ortadan kaldırdı.

SINIF ESASINA DAYANAN CEMİYETLERİ KURMA YASAĞI

1938 de sınıf esasına dayanan cemiyet kurma yasağı da Cemiyetler Kanununa eklendi. İşçi sınıfının haklarını koruyucu her türlü teşkilatlanma ve fikir hareketini yayma Türk Ceza Kanununa konan ağır hükümlerle önlendi. Tek parti ile yönetilen memleket 1946 da, İkinci Dünya Savaşının demokratik düzen tarafdarlarının galebesini kesinleştirdiği bir sırada çok partili hayata geçişi durduran seddin kaldırılmasını gerektirdi ve Cemiyetler Kanununda yer alan sınıf esasına dayanan cemiyet kurma yasağı tarihe karıştı. İşçiler hemen işçi sendikaları ve gayri memnunlar da partiler kurdular.

1923 te her alanda teşkilât kurmuşolan, İzmirde incir işinde çalışan kadın işçilerinin ücretlerinin arttırılması için grev yapacak kadar şuurlanan erkek işçiler, İngiliz sermayedarlarına karşı grev yapan Aydın şömendöfer işçileri, tüccarın malları bozulacak gerekçesiyle hükümetin sert tedbirleriyle karşılaşmış ve grevleri belli bir sonuç almamıştı. Bomonti grevi, yöneticilerinin ihanetiyle sönmüş, Zonguldakta grev yapan işçilere destek olan Sanayi Genel Müdürü azledilmiş, Anadolu Şömendöferleri Müdürlüğü bir hükümet müessesesi gibi idare dildiği halde işçilere baskı yapmaktan geri kalmamıştı.

CHP hükümeti daha 1924 - 1925 yıllarında, işçilerin sendika kurma hakkını savunan Adliye Vekili Mahmut Esat Bozkurtu İş Kanunu çıkarılmasını istediği bir sırada istifa ettirmişti. İşçi teşekkülleri kanunda yeri gösterilmeden kapatılmış ve çeşitli vaadlara rağmen İş Kanunu uzun yıllar çıkarılmamıştı. 1924 Ağustosunda patlak veren grevde işçilere karşı silâhlı kuvvetler göndermişti.

Atatürkün devrimleri yerleştirmek için başladığı çabalar döneminde Türkiyenin endüstrileşmesi ve milletin hakiki efendisi olan köylünün yüzünün gülmesi için bir çok teşebbüslere girişildikten sonra büyük önderin vefatı ile bir duraklama ve gerileme başgösterdi.

1946 da kurulan Demokrat Parti, 1950 de iktidara geldi.

Demokrat Parti iktidarı meşruluğunu kaybedince 27 Mayıs 1960 hareketi oldu ve parti faaliyeti durakladı. Yeniden siyasi faaliyetlere ve parti kurmaya izin verilince önce Adalet Partisi, sonra da Türkiye İşçi Partisi kuruldu (13 Şubat 1961).

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

Türkiye İşçi Partisini, tarihimizde ilk defa sendikacılar koruyordu ve aralarında bir tek işçi olmayan yoktu. Bu kuruluş, bütün Türkiye siyasi ta-

rihinden alınan derslerin sonucu oldu ve Türkiye için yeni bir hareketin, kuruluş hareketinin başlangıcı idi.

Bu güne kadar iktidara gelen bütün partiler, İttihat Terakki, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Adalet Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Millet Partisi, Y. T. P. ve C H P ile koalisyon yapan bağımsızların iktidardaki dönemlerinde yapılagelenlere bakalım. Göreceğiz ki yapılanların işçi sınıfının yararına değildir. Evet, işçileri ilgilendiren bir takım kanunlar çıkarılmıştır. Ama bu kanunlar da işçilere umduklarını getirmemiştir. İşçilerin belli başlı istekleri olduğu gibi kalmış, üstelik işçilerin hayatında iyiye doğru bir değişiklik olmamış, fakat yeni milyonlar türemiştir. Bu partilerin iktidarlarında işçinin emeği yine sömürülmüş, köylünün ürünü yine ucuza kapatılmıştır. Topraksızlaşanlar sayısı yine artmış, iş bulamayanların sayısı yenilerinin katılmasıyla yine kabarmıştır. Pahalılık yine devam etmiş, vurgunculuk, istifçilik, soygunculuk azalmamış, artmıştır.

Bu neden böyle olmuştur? Çünkü bu partilerin yönetici kadrolarını teşkil edenlerin çoğu, toprak ağalarıyla, sanayicilerle, ithalât ve ihracat işleri için yabancı sermayedarlarla ortaklık yapanlarla ilişkiler ve menfaat birlikleri kurmuşlardır. Bu partiler ortayol partileridir ve bu partilerin programları aşırı kârdan başka bir şey düşünmeyen özel sektöre yeni sömürme alanları hazırlayacak anlayıştadır. Devlet teşekküllerinin özel sektöre menfaat sağlayacak şekilde işletilmesini başarmıştır.

Toprak ağalarının menfaatları; tarım ürünlerini ucuza mal etmek ve pahalıya satmaktadır. Ama tarım işçilerinin menfaati insanlık haysiyetine uygun ücret alıp sekiz saatten fazla çalışmamaktadır. Bu bakımdan toprak ağalarının etkiledikleri siyasî partiler, tarım işçilerinin çıkarlarını düşünmezler ve düşünmemişlerdir.

Sanayicilerin menfaati ucuz imalât yapmak, bunu bol kârla halka satmaktır. Onun için işçi ücretlerinin hayat pahalılığıyla ayarlanmasını istemezler, bunu menfaatlarına aykırı bulurlar. İşçilerin istedikleri ücreti elde etmelerini önlemek için daimî bir işsiz ordusunun bulunması sistemini ve programını yürütürler. İşsiz işçilerin, ücretlerini arttırmak isteyen işçilerin yerine işe girmelerini önleyen işsizlik sigortasını kurdurmazlar. Bu gibilerin hâkim olduğu siyasî partiler bu yüzden ne işsizlik sigortasını kurar, ne işsizliği önleyici yatırımları yapar, ne de bütün bölgeler için işçilerin insanca yaşamasına elverişli bir asgari ücret ilân ederler.

Yabancıya aracılık eden ve yabancı malları aşırı kârlarla halka satıp bol komisyon alan ithalâtçılar kendi menfaatlerine uygun kanunlar çıkarmak için ik-

tidara gelmiş partilerin hepsinde köşebaşlarını tutanları etkilemeyi bilmişlerdir ve onun içinde sanayileşmeyi gerçekleştirmezler.

Köylünün, tütün ekicisinin, fındık yetiştiricisinin ve benzeri faaliyetler yapan emekçi halkın ürünlerini ucuza alıp dışarıya pahalıya satmanın yollarını bulan ve her ihracat partisinden milyonlar kazananlar bu orta yol partilerinin başarısını ve iktidarını sağlayacak her türlü çabayı gösterirler.

Türkiyede sayıları 1 milyonu bulmayan toprak ağaları, büyük sanayiciler, ithalât, ihracat işleriyle yabancıya menfaat, kendilerine komisyon sağlayanlar bugüne kadar iktidara geçen bütün partilerin yöneticilerinin yakınları, akrabaları, çıkar ortakları olarak, ya da bu partiler yoluyla Mecliste kanun yapıcısı durumuna geldikleri C.H.P. - AP - CKMP - YTP - MP iktidarları ve muhalefetleri, işçilerin, köylülerin, ırgatların, küçük esnafın, dar gelirli yurttaşın menfaatinin gözetmezler. Bu karakter birliği yüzünden, aralarındaki çeşitli ihtilâflara rağmen beş partinin beşi de bir yapıdadır ve hiç biri işçiye yararlı olmayacaktır. Tarihten çıkardığımız sonuç ve ders budur.

Bu saydığımız ekonomik faaliyetleri gören sermaye çevreleri ve toprak ağaları hep iktidarda kalsınlar diye işçileri daimî bir baskı ve cendere içinde bırakmışlardır. Kendileri için serbest olan şeyleri işçiler için yasaklamışlardır. Bunun en güçlü örneği politikayla uğraşma yasaklarıdır.

Bir süre işçilerin tek tek kalıp ezilmelerini sömürmelerini önleyecek diye teşkilât kurma yasaklarını yürütmüşlerdir.

Eğemen sermaye çevreleri, örgütlenmeyi önleme güçlerini yitirince işçi teşekküllerinin siyasetle uğraşmaması yasasını koymuşlardır. Bir sanayici, bir toprak ağası, bir ithalâtçı bir ihracatçı politikayla uğraştığı halde ve uğraşması üyesi, hatta başkanı olduğu işveren teşekkülünün (sanayi odasının, ticaret odasının, Odalar Birliğinin Vs.) siyasetle uğraşması anlamına gelmediği halde işçi sendikası yöneticisinin siyaset yapması, o ölgütün siyaset yapması şeklinde yorumlanmıştır. Bu suretle sendikaların ve sendikacıların politika ile uğraşması yasaklanmıştır.

Ama bu sendikacılar veya işçi sendikaları yöneticileri eğemen sermaye çevrelerinin hayat felsefelerinin uygulanmasını gerçekleştirmek için kurulmuş işveren partileri içinde yer alınca, yâni onların hâkimiyetine girince, faaliyetleri suç olmaktan çıkmıştır.

İşçiler, siyaset yapmaktan politika ile uğraşmaktan yasaklanınca işçi sınıfının sömürülmesine dayanan kapitalist sistemin savuncuları ve koruyucuları rahatça vurgun ve soygun düzenlerini sürdürmüşlerdir. İstismar arttıkça bilinçlenen işçiler, kendi sınıflarının hayat felsefesine sarılınca bu defa onları yıldırma ve bilinçten yoksun kalma çabalarını arttırmış, tehdid ve baskı metod-

larını uygulamışlardır. Bundan yılmayanları bu defa toplum içinde itibardan düşürmek için damgalama, karalama taktiğine baş vurmuşlardır.

SERMAYE SINIFLARININ PARTİLERİ

Politika insan hayatının her sahadaki hareketini ve çalışmasını kapsayan, insanı mutluluğa erdirmeyi amaç bilen bir davranışlar bütünüdür. Sermaye sınıflarının partileri yalnız kendilerinin mutluluğu için çalışırlar ve onun için de bölücüdürler. Fakat işçi sınıfının menfaatlerini savunan partiler memleketin büyük çoğunluğunu teşkil eden ve emeğiyle yaşayan mutluluğunu isterler. Bu mutluluğu gerçekleştirmek için toplayıcı, toparlayıcı ve birleştirici olurlar.

İşçiler bugün ızdırab içinde kıvrınmakta mıdır?

Köylüler ulusal gelirin pek düşük bir dilimi ile yetindirilmekte midir?

Küçük esnaf, büyük tüccarın elinde oyuncak mı olmuştur.?

Devlet iktisadi Teşekkülleri zarar mı etmektedir?

Okulsuzluktan, cehaletten, hastalıktan kırılanlar milyonları mı aşmaktadır?

Gecekondu faciası devam etmekte, konutsuzluk aileleri tedirgin etmekte midir?

Bunca sefalet, ölüm, güvensizlik, mutsuzluk, işsizlik nedendir?

Kıvançta ve tasada bir olmayı bırakan ve yalnız kendi çıkarlarını düşünenlerin, beş siyasi partinin beşini de yöneten kadrolarla işbirliği, menfaat birliği kurmalarından, bu partilerin iktidara gelerek çoğunlukla sermaye sınıflarına hizmet etmelerindedir.

O halde ne yapmalıyız?

Tarihten aldığımız derse göre hareket etmeli ve yeni Anayasanın tanıdığı, hepsi de emeğiyle yaşayan insanların yararına olan ilkelerine sahip çıkmalı ve bugüne kadar iktidarda kalan sermaye sahiplerinin kümelenedikleri partilerin karşısına bir işçi partisi kurarak çıkmalı ve iktidara gelmek için demokratik mücadeleye parti olarak da devam etmeliyiz.

Biliyoruz öteki partilere girerek kendi amaçlarımızı gerçekleştirmek bir hayaldi. C H P ye, D. P. ye giren işçiler ve o partilerin listelerinden milletvekili seçilenler, Parti Guruplarının etkisi altında kalarak işçiye yararlı ve en başta gelen işçi isteklerini olsun birer kanun tasarısı hâlinde Meclise getirememiş ve bu tasarılar kanunlaşmamıştı. O sendikacılar kendilerine karşıt menfaattekilerin arasında eriyip gitmişlerdir.

Sonra, Parti demektir. İşçi sınıfının yararına hazırlanmamış bir programı benimseyerek o partiye girenler kendi partilerinin programlarına bağlı kalmak

zorundadırlar ve bu bir miktar ahlâkı gereğidir. C H P içinde iyi niyetli, Atatürkçü insanlar ve sendikacılar olduğu halde bu parti iktidarı kaybedene kadar grev aleyhinde bulunmuş, programına grev hakkını almamıştır. D. P. için de çok dürüst insanlar ve güçlü sendikacılar vardı. Hatta milletvekili de olmuşlardı. Fakat grev hakkını bunca yıllar vadettikleri halde kanunlaştırmamışlar, bu partideki işçi milletvekilleri de böyle bir tasarıyı hazırlamak ve Meclise getirmek cesaretini gösterememişti.

Yalnız işçi sendikaları yoluyla işçi haklarını elde etmek mümkün değildir. Meclise girmek ve orada ekonomik mücadeleyi politik güçle yürütmek ve başarı sağlamak lâzımdır. Kanun memleketinde kanun yapıcısı durumuna geçmeyince işçilerin, köylülerin, dar gelirliilerin ve memleket çoğunluğunu teşkil eden emeğiyle yaşayan vatandaşların mutluluğunu sağlayıcı Anayasa ilkelerini gerçekleştirmek aslâ mümkün olamayacaktır. Kaldı ki, Bütün Avrupada işçi sendikaları bu kadar güçlü ve gelişmişken onlar da siyasî partiler kurmuş, partilerde toplanmış ve seçimlerde partilerinin listelerinden milletvekili seçilerek kendi sınıflarına hizmet yolunu seçmişlerdir. Kendi memleket şartlarımızın zorunlu kıldığı ve kendi siyasî tarihimizden aldığımız derse göre hareket ederken bir Batılı sendikacı da bu hareketimizi normal karşılayacaktır. Çünkü Batılılar da aynı yollardan geçmiş, aynı mücadeleyi yürütmüşlerdir ve yürütmektedirler.

T. İ. P. NİN GEÇİRDİĞİ AŞAMALAR

Türkiye İşçi Partisi'ni kurmak için bütün sendikacılarla görüşmeler yapılmıştır. Fakat bütün sendikacılar tarihten aynı dersi almamış, burjuva partileri içinde kalarak yeni bir mücadelede işçilerin önderi olmak gücünü kendilerinde bulmamışlardır. Bu bakımdan o günkü durum içinde sendikacıları şöyle sınıflandırmak mümkündür:

1 — Bir işçi partisinin kurulmasını zorunlu görenler ve karşılaşacağı engellere göğüs germesini bilecek kadar bilinçlenenler ve ön safa geçenler (Bunlar Partinin kurucularıdır.)

2 — Bir işçi partisinin kurulmasını zorunlu görenler, fakat bu işe üye olarak katılmayı tercih edenler, mücadelenin ön safında bulunmaktan çekinenler,

(Bunlar partiye hemen üye olan sendikacılarıdır.)

3 — Kendi güçlerine inanmayan ve bir partiyi yönetecek yeterlikte bulunmadıklarını belirterek, hareketin başarısızlığa uğrayacağını, bu bakımdan

sonu gelmeyecek bir mücadelede yer almanın kendilerine zarar getireceğini sananlar,

(Bunlar, sendikacılık mücadelesinde de ezilmiş, yıpranmış ve yenilmiş sendikacılardır.)

4 — Burjuva partilerine angaje olmuş, o partilerden ayrılmakla başlarına iş açacaklarını sananlar ve bir işçi partisinin gereksizliğini savunanlar,

(Bunlar, öteki partiler yoluyla bazı imkânlar ve mevkiler elde etmiş bulunanlardır ve Türkiye İşçi Partisi kurulunca bu partiye çatmak görevini ilk defa yapanlardır)

5 — Kurucu Meclise seçilmiş oldukları için CHP ile ilişkiler kurmuş olanlar ve gelecekte o partiden milletvekili olmayı mümkün görerek, mevkilerinin sarsılmasını arzulamayanlar,

(Altı kurucu Meclis üyesinin çoğu sonradan CHP adayı olmuş, fakat listelerin seçilme çizgisi altında bırakıldıkları için Meclise girememişlerdir. Bunlardan bir ikisi, sonradan CHP den ayrılmış ve bu defa Partiler üstü sendikacılık ilkesini yayıcı ve savunucusu hâline gelmişlerdir.)

6 — Bir işçi partisine girmeyerek, üye buldukları öteki partilerde, İşçi Partisine karşı kendilerinin milletvekilliklerini garantileyeceklerini sananlar).

7 — Parti kurma teşebbüsü başkalarından geldiği için, bunu onurlarına yedirmeyen ve mutlaka her teşebbüsün başında kendilerinin bulunmasını isteyenler ve sendikacılar arasındaki çekememezlik duygularına kapılanlar.

İşte o zaman sendikacılar görüş ve anlayış bakımından bu yedi gurupa bölünmüşlerdi ve iki grup Türkiye İşçi Partisini kurmuş ve yaşatmıştır.

Ancak itiraf etmek gerekti ki parti idare etmek, sendika idare etmek gibi belli ölçüler içinde çalışmakla mümkün değildir. Ve herkesin kolayca yürütebileceği bir müessese değildi. Sendikacılık bilgileri ve ilmî yetersizlik sendikacıların Türkiye İşçi Partisini geliştirmesini kösteklemiştir.

Ama, partilerin işçilere karşı olan tutumu ve işçi davalarına karşı açıkladıkları samimiyetsizlikleri Türkiye İşçi Partisi dışındaki sendikacılarda da işçilerin bir partide toplanmaları ve parti kurma fikrini kuvvetlendirmiştir. Nete-kim Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı, üyesi olduğu Bira Fabrikası işçileri Sendikasının yıllık kongresinde (26 Kasım 1961) iki aya kadar yeni bir işçi partisinin kurulacağını açıklamıştır. Türk-İş Başkanı:

- a) işçilerin artık, politikacılara âlet olmayacağını,
- b) bir takım politikacılar tarafından istismar edilemeyeceğini,
- c) işçinin kendi hakkını Mecliste savunması gerektiğini

Söylemiştir. Sonra da 1962 Ocağında Temsilciler Meclisinde bu görüşünü

resmen açıklamış ve yeni bir siyasî Parti kurmanın gereklerini bildirmiştir. O zaman Türkiye İşçi Partisi olarak, yeni bir Çalışanlar Partisi kurularak işçilerin ikiye bölünmemesini sağlamak için, Demirsoy'un öncülüğünü yaptığı Çalışanlar Partisi için Ankara'da toplantı yapanlara şu teklifler yapılmıştır:

a) Kurulmuş bir İşçi Partisi varken bir başka adla yeni bir İşçi Partisi kurmak doğru değildir. Bu davayı bölmektir. Sendikalarda, ana sendika varken yeni bir sendika kuranlar nasıl itham ediliyorsa yarın sizi de böyle itham edeceklerdir.

b) Türkiye İşçi Partisinin bütün yöneticileri olarak derhal yerlerimizi sizlere vermeğe hazırız, buyurun siz Partiyi yönetin,

c) Tüzüğünü beğenmiyorsanız derhal değiştirelim, Kurucular olarak yetkimizi kullanalım,

d) Programımızı beğenmiyorsanız derhal yeni bir program yapalım ve onu kabul ederek Partiye yeni bir hava getirelim.

e) Parti yalnız işçiler tarafından yönetilemez, bütün toplumcu aydınları aramıza alalım kanısındaysanız buna da katılıyoruz ve isteyen buyursun, Partinin lideri olsun, bizler üyesi kalalım.

TÜRK-İŞ YÖNETİCİLERİNİN TEŞEBBÜSLERİ

Fakat, Türk-İş yöneticileri ve arkadaşları «Çalışanlar Partisi» adıyla yeni bir parti kurmak için toplanmış, tüzük ve program çalışmaları yapmıştır. Ankara üniversitesinde görevli profesörlerden yararlanmıştır. Çalışanlar Partisinin kuruluşunu gün meselesi hâline getirmişlerdir. Sonunda teşebbüs gerçekleşmeyince Türkiye İşçi Partisi kurucuları, kendilerine bir aydını Başkan yapmak için çalışmaya başlamışlar ve uzun süren müzakerelerden sonra Devletler Hukuku kürsüsünü yönetmiş olan doçent, avukat Mehmet Ali Aybarı Başkanlığa davete karar vermişler, Mehmet Ali Aybar da bu daveti bir vatan vazifesi anlayışıyla karşılayarak kabul etmiştir.

Aradan sekiz ay geçtikten sonra gazetelerde Seyfi Demirsoy'un bir demeci yayınlanarak Çalışanlar Partisinin kurulmasından vazgeçildiği belirtilmiştir. Bu demec şudur:

«Çalışanlar Partisini kurmak üzere teşebbüse geçmiştik. Bundan maksadımız sendikaların yanibaşında emekçilerin haklarını siyasî alanda da korumaktı. Fakat bir İşçi Partisi kurulduğundan ve emekçilerin siyasî hakları bu teşekkül içinde korunacağından, bu teşebbüsümüzden vaz geçmiş bulunuyoruz. İşçi Partisinin bu boşluğu doldurmaması hâlinde böyle bir partinin kurulmasından bahsedilebilir.» (30 Ağustos 1962 VATAN)

Bu demeçten de anlaşıldığı gibi:

1 — Türkiye İşçi Partisi dururken ikinci bir işçi partisine lüzum olmadığı kabul edilmiştir.

2 — Siyasî bir partide işçilerin toplanması ve parti olarak görevini yapması istenmektedir.

3 — Türkiye İşçi Partisi görevini yapamaz ve işçi partisi yokluğu boşluğunu dolduramazsa o vakit yine bir işçi partisi kurulması bahis konusu olacaktır.

Türkiye İşçi Partisini kuranlar ve sonradan girenler, Türkiyede bir İşçi Partisinin lüzumuna inanmışlardır. Bu Partinin Meclise kendi listesiyle milletvekili sokmasını işçilerimiz için zarurî saymışlardır. Türkiye gerçekler, işçiler ve onların tabii müttefikleri olan köylüler, ırgatlar, küçük esnaf, dar gelirli bütün vatandaşların Meclise kendi temsilcisini kendi partisinin listesinden sokmadığı sürece ekonomik müşküllerin çözüm yolunun bulunacağına inanmaktayız. Bunun için de «partiler üstü sendikacılık» ve «baskı gurupu olarak çalışmak» ya da «bize yararlı olan parlamento üyelerini desteklemek, olmayanları ilân ederek seçilmelerini önlemek» politikalarının başarı sağlayacağına inanmıyoruz.

İnanıyoruz ki, işçi sendikaları, herhangi bir partinin nüfuzu altına girmemeli, sendikada partiler yapılmamalıdır. Fakat işçiler ve sendikacılar Türkiye İşçi Partisi içinde görev almalı, çalışmalı ve kendi partisinden işçileri, köylüleri, küçük esnafı, dar gelirli yurttaşı, bilim adamları, aydınlar ve serbest meslek sahipleriyle birlikte Parlamente'ye göndermelidir. İşverenlerin ve toprak ağalarının kümelenmişleri, bugünkü bozuk düzen yoluyla ulusal gelirin aslan payını almakta devam etmek için çalışanların toplandığı partilerden milletvekili seçilecek sendikacıların, işçi sınıfına yararlı olabileceğine ise asla inandırmayışımız, kendi tarihi tecrübelerimizin bizi uyarmasından ileri gelmektedir. Yakın tarihimiz ise bu inancımızı kuvvetlendiren en taze örneklerle doludur.

Milletvekilliklerinden işçi yararına kanun teklifi getirenleri ve konuşanları desteklemek, burjuva partilerinde yer alan bir avuç insanı beğenmek demektir. Fakat parti içinde azınlıkta kalan o insanları kazandırmaya çalışmak, işçilerin güçlerini israf etmektir. Çünkü bir avuç insanı desteklerken, ya da işçi hakları aleyhinde açıkca cephe alanları seçtirmemek için çabalarırken, rengini belli etmiş, ama oylamalarda işçilere cephe alanları desteklemiş milletvekillerini unutmak olur. Bu tutum partileri programları ve kişiliğiyle bir arada görmezlikten gelmek olur. Oysa partiler, tekrar ediyoruz programdır, o program da belli sınıfların ve zümrelerin menfaatları için düzenlenmiştir.

İşçiler grevlerinden yanadırlar.

CHP iktidarı grev hakkına açıktan cephe almıştır.

D.P. grev hakkını açıkca savunmuş fakat 10 yıllık iktidarı süresince grev hakkını gerçekleştirmemiştir.

İşçiler, dış ticaretin devletleştirilmesinden yanadır.

CHP bu fikre karşıdır. AP bu fikre karşıdır. CKMP ve MP de bu fikre karşıdırlar. YTP nin görüşü de bu fikrin karşısındadır. Yalnız işçilerin partisi olan Türkiye İşçi Partisi dış ticaretin devletleştirilmesini programında ve henüz Türk-İş bu fikri ortaya atmadan önce savunmuştur. Şimdi, şu veya bu partide bir iki milletvekilinin işçilere yakın görünmesinin önemi kalmakta mıdır?

İşçiler, milletvekili maaşlarına zam yapılmasına karşıdırlar. Fakat bütün Parlamento mensupları, parti farkı göstermeksizin çoğunluğuyla zamdan yana olmuşlardır. Halkın tepkisi üzerine ve görünüşü kurtarmak için sonradan bir kaç parti genel merkezi zam kararının iptali için teşebbüse geçmişlerdir.

İşçiler ve sendikalar İşçi Sigortalarının eczahane açmasını savunmaktadır. Böylece işçinin primi ve parası, sayısı bir iki yüzü aşmayan, ilâç ticareti yapan ve eczahane işletenin özel çıkarına gitmemiş olacaktır. Türk-İş «baskı gurupu» gayretiyle yaptığı bunca çabadan sonra Meclisteki milletvekillerinin çoğunluğunu kendine çekebilmiş midir? Hayır..

İşçiler ve sendikalar, İşçi Sigortaları Kurumuna ait sağlık tesislerinin Sağlık bakanlığına devredilmesinin karşısındadırlar. Çünkü bu yapılırsa işçiler en az bugünkünden yarı yarıya eksik bir ilgi görecektir ve sağlık tesislerinde bugünkünden en az yarı yarıya yararlanamayacaktır. Türk-İş, baskı gurupu olarak bu kadar gayretine rağmen bunu sağlayan kanunun çıkmasını önleyebilmiş midir?

Elbette ki Hayır!

İŞÇİ MİLLETVEKİLİ DEĞİL, İŞÇİ PARTİLİ
MİLLETVEKİLİ

Şu halde; işçilerin ve tabii müttefikleri olan az topraklı, ya da topraksız köylülerin, ırgatların, küçük esnafın ve zanatkarın, dar gelirli yurttaşın menfaatlarını, yâni memleket çoğunluğunun menfaatini savunan bir programla etrafında toplanıp bir parti kurmak, bu partiyi yaşatmak lâzımdır. Bu Partinin listeleriyle Mecliste temsil edilmek, ekonomik sosyal ve kültürel alanda olduğu kadar hayatı kapsayan her ihtisas dalında söz ve karar sahibi olmak, kanun yapıcı durumuna gelmekten başka çıkar yol yoktur. İşçiler ve işçiden yana olanlar hangi kurum ve mecliste olursa olsun azınlıkta kaldıkça bir çok şeyleri önleyemezler ve işler işçilerin aleyhine gelişir.

YİRMI

İşçi Sigortaları Kurumunun en yetkili organı olan Müdürler Kurulunda iki sendikacının bulunması, Kurumun bizans saraylarındaki entrikaların dönmelerini önleyebilmiş midir?

Bakanlar-Sendikacılar toplantısında sendikacıların istedikleri tüm olarak ve süratle yerine getirilebilmiş midir?

İşçi Sigortaları Genel Kurulunda, İş ve İşçi Bulma Kurumu Danışma Kurulunda sendika temsilcilerinin bulunması işlerin iyiye gitmesini başarabilmiş midir?

İş Mahkemelerinde birer işçinin bulunması iş davalarının istenen süratte, istenen ölçüde ve anlayışta karar çıkmasını sağlayabilmiş midir.

Asgarî Ücret Komisyonlarında söz sahibi olan ve fakat oylamada azınlıkta kalan sendikacılar işçilerin asgarî ücretinin, emeklerinin değerine göre tesbitini sağlayabilmiş midir?

Hayır, hayır hayır....

Biz onun için «baskı gurupu olarak Meclise dışardan etki yapmak» yolunun çıkarlığına ve yararlığına inanmıyoruz.

Öteki partilerdeki son derece iyi niyetli milletvekillerinin bulunması davayı halledemez ve işçilere istediklerini sağlayamaz, diyoruz.

Siyasî teşkilat kuran sermaye sahipleri karşısında emeği temsil edenlerin parti kurması ve siyasete, siyasetle karşı koyması gereğine inanıyoruz. Demokraside denge, sermaye sahiplerinin ve toprak ağalarıyla emlak sahiplerinin karşındakilerin, yani emekleriyle geçinenlerin de parti kurması ile sağlanır. Dengeden, demokrasiden yana olduğumuz için Türkiye İşçi Partisinin Mecliste söz ve karar sahibi olmasını sağlayacak yolda çalışıyoruz. Bu, Türk işçisinin menfaatlarına titizlikle dikkat etmemizin bir sonucudur.

TÜSTAV

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ BUGÜN A. P. NİN KABA KUVVETİNE VE C. H. P. NİN İNCE HESAPLARINA KARŞI KOYACAK GÜÇTEDİR.

Dç. BURHAN CAHİT UNAL

T. İ. P. BAĞIMSIZ İSTANBUL ADAYLARI HANGİ

POLİTİK DÜŞÜNCELERE BAĞLI

ÇETİN ALTAN'A SORUYORUZ :

NEDEN SOSYALİZM

Hazırlayan:

Nurer Uğurlu

1 — *Kuvayı Milliye ruhunun yeniden canlandığı günlerde yaşıyoruz. Gerçek Atatürkçülüğün dirilişini, şablanışını görüyoruz; Atatürk'ün 1921'den gelen sesini bütün tazeliğiyle duyuyoruz. «Bağımsızlığımızı güven altında bulundurabilmek için, toptan milletçe bizi mahvetmek isteyen emparyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı milletçe savaşmayı uygun gören bir doktrini izliyen insanlarız» İşte bugün, 10 Ekim 1965 seçimlerine bu açıdan bakıyoruz. Ve sizi kaleminizle, Türkiye'nin kurtuluş davasının ön cephesinde, eyleminizle Türkiye İşçi Partisinin listesinde görüyoruz. T. İ. P. in işçi, köylü, esnaf, memur, şöför adayları arasında bir Çetin Altan'a raslıyoruz. Neden diğer partilerden birinin listesinde değil de T. İ. P. in listesinde yer alıyorsunuz?*

1 — Ben sömürülenlerin, ezilenlerin, hor görülenlerin yani 29,5 milyonun yazarıyım. Bugün devlet, yirmi dokuz buçuk milyon vatandaşa göre değil, bütün memleketin kaymağını alan beş yüz bin kişiye göre idare edilir. Partiler, millet vekilleri hep o beş yüz bin kişinin içinden çıkar. Özgür beşyüz bin kişinin özgürlüğü, demokrasi beş yüz bin kişinin demokrasisi, sosyal adalet bile beş yüz bin kişinin sosyal adaletidir. Basın onlardan yana, eğitim sistemi onlardan yana, hastaneler onlardan yanadır. Dış politikayı onlar idare eder. İç politikayı onlar idare eder. Ve tabii memleketin gerçek menfaatlerine göre değil, kendi çıkarlarına göre idare ederler.

Türkiye'de yılda adam başına düşen milli gelir ortalaması, resmen açıklandığı gibi, yılda bin altı yüz liradır. Beş yüz bin kişinin ise yılda kazandığı bin altı yüz liranın çok üstünde olduğuna göre, yirmi dokuz buçuk milyonun yıllık kazancını siz düşünün.

Ben halkın yazarıyım. Halktan biriyim. Hergün yirmi dokuz buçuk milyonun dertlerini dile getiriyorum. Benim yerim onların yanında bir yer. Te-

YIRMİKİ

feciyile, komisyoncunun, apartman sahibiyle, kompradorun, ithalâtçıyle toprak ağasının yer aldığı bir partide benim yerim olmasa gerek.

Ben sosyalistim. Türk sosyalistleri bu sefer Parleментoya girecektir. Türk sosyalistleri parlamentoda kendi çıkarlarından başka bir şey düşünmiyen yalancı siyasilere vatan sevgisinin ve devlet yönetme fikrinin ne olduğunu gösterecek ve öğreteceklerdir. Bütün yağmalar halka ilân edilecek, halk aleyhine alınan her karar fakir fıkara Türk toplumuna açıklanacaktır. Kredi yolsuzlukları, satışlardan sağlanan avantajlar, ilâçlarda yapılan ahlâksızlık, yabancı şirketlere tanınan tekeller, teker teker meclis kürsüsünden Türkiye'ye açıklanacaktır. Bütün bu gerçekleri Türk halkına anlatmak ve bütün sömürülen yirmi dokuz buçuk milyonu tutarsız bırakmamak için sosyalistler cesurca savaşmayı göze almış insanlardır. Türkiyenin gerçek özgürlüğe kavuşmasını önliyen karanlık perdeler onların elleriyle yırtılacak, onların elleriyle bütün hesaplar ortaya çıkacaktır.

Türk sosyalistleri, Türkiye İşçi Partisi listelerinden parlamentoya girecek ve 1969 da iktidara geleceklerdir. Bunu önlemek imkânsızdır. Halk sosyalistlerin kendisini sömürenlerin tümüne karşı olduğunu gün geçtikçe daha iyi anlamaktadır.

2 — *Siyasî ve iktisadî bağımsızlık, Misâk-ı Millî sınırları içindeki balmızın özgürlük ve mutluluğu için bir takım önemli tedbirleri almamızı gerektirir. Örneğin; yabancı tekellerin millileştirilmesi, ekonomide kamu sektörünün genişletilmesi, plânlı ekonominin geliştirilmesi, sanayileşme, tarım reformu gibi. Bu tedbirlerin tümünü millî ve demokratik bir program içinde nasıl gerçekleştirebiliriz?*

2 — Gayet basit bu. Ne diyor Anayasamız;

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.

Devlet ve kamu tüzel kişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların, kanunda gösterilen esas ve usullere göre, tamamını veya bir kısmını kamulaştırmaya veya bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Yine Anayasamızın bir diğer maddesi şunu emreder.

Kamu hizmeti niteliğini taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığını kanunda gösterilen şekilde ödemek şartıyla devletleştirebilir.

Gerisi söz konusu değildir.

3 — *Tarihte ilk kurtuluş savaşını vermiş ve kazanmış, fakat emperyalizmin ve kapitalizmin etkisinden kurtulmamış bir ulus olarak, yolumuzu bilerek nasıl çizebiliriz?*

3 — Sözün kıyası, bugün Türkiye'de Türkiye'nin kişiliğini korumak isteyenlerle, kendi çıkarları için buna boş verenler; satılmışlarla satılmamışlar arasında bir mücadele başlamıştır. Bu satılmışlığı örtmek için korkunç şantaj ve propagandalar yapılmakta, gazetelere karşı ilân baskılarına yönelilmektedir. Sonunda işin nereye varacağı şüphelidir. Biz her şeyi göze alarak, yurdun yüksek menfaatleri açısından bütün gerçekleri sonuna kadar söylemeliyiz, yazmalıyız.

Mesele örgütlenmek meselesidir. Politik mücadele yapmaktır. Bu mücadeleyi bilinçli bir şekilde yürütmektir. Köylü, işçi, küçük esnaf, memur, şoför, balıkçı, demiryölcü, gemi adamı böyle bir ülkede horlanmadan, sıkıntıya düşmeden, insan gibi yaşamayı isterler mi istemezler mi? İsterlerse, kapitalistlerin yaptıkları propagandalara karşı sosyalistliği tutmak zorundadırlar. İstemezlerse bugünkü hayatlarına devam etmek zorundadırlar. Çocukları da kendileri gibi çile çeker, kapı kapı ondan bundan yardım ve arka dilerler.

Dava meseleyi açık açık anlamaktır. Anlatmaktır. Kapitalizm başkalarını çalıştıranlar ve milyon sahibi olanlar için eşsiz bir düzendir. Herşey onlarındır. Kimse onlara karşı çıkamaz. Sonsuz bir özgürlükleri vardır. Sosyalistlik ise çalışanların düzenidir. Sosyalistlikte herkese bütün imkânlar açıktır. Eğitim, sağlık, ev, emeklilik ve iş garanti altındadır.

Karar vermek Türk halkının bileceği bir iştir. Kapitalist yalanlarıyla çürüten ülkemizi, halkızın mutlu olduğu, bağımsız ve ileri bir ülke yapmak istiyorsak bunun yolu sosyalizmdir.

4 — *Türkiye bugün ileri, gelişmiş toplumlar gibi yaşamıyan, halkan hayat seviyesi son derece düşük olan, adam başına milli geliri son derece yetersiz bulunan bir ülkedir. Ülkemiz neden böyle bir durumdadır?*

Birincisi: Gerçekten çalışanlar, didinenler, uğraşanlar altıyüz yetmiş lira alırken, hiçbir hüner göstermeyenler iki milyonu kıvırtırlar. Tabii bu kadar parası olanın partilerde, siyaset dünyasında, toplum bünyesinde büyük nüfuzu vardır. Gerekirse rüşvet verirler, komisyon verirler. Bu sistemin böyle devam etmesi için gerekeni yaparlar. Oysa yıllardan beri birkaç yüz kişinin eline geçen yüzlerce milyonun ne ölçüde yatırıma gittiği, ne ölçüde vergiye devlete döndüğü, ne ölçüde dışarıda kaldığı belli değildir.

İkincisi : Türkiye'mizde gerek tabiat kuvvetlerinin, gerek insan gücünün rasyonel bir kesimde, en verimli bir şekilde değerlendirilmiş olmamasıdır.

Üçüncüsü : Dış yardım. Meselâ alalım Amerikan askerî yardımının iç yüzünü. Üsler meselesini. Amerikanın sınırlarımız içinde 35 milyon metre karelik arazileri bulunmaktadır. Amerika başka ülkelerde kiraladığı her metre

YIRMİDÖRT

kareye yılda on dolar ödemektedir. Bu hesaba göre bize 350 milyon dolar ödemesi gerekirken, ödediği para yılda 120 milyon doları hiç bir zaman geçmemiştir. Ayrıca 20 bin kişilik Amerikan askerî personelinin her türlü aylıkları Türkiye'ye verilen bu paradan çıkmaktadır ki bu, Amerikanın bize değil, bizim Amerikaya her yıl 200 milyon dolar hibe ettiğimiz sonucunu doğurmaktadır.

Yine Prof. Baade'nin belirttiği gibi, Türkiye'nin Nato ortak cephesi savunması için 18 tümen bulundurmaktadır. Bir Amerikan tükeninin Amerika'lara maliyeti 500 milyon dolar, bir Alman tümeninin Almanlara maliyeti 250 milyon dolardır. Almanların giderlerini esas alırsak, Türkiye'nin batı savunmasına katılması tam 4,5 milyar dolardır. Türkiye bu maksatla bütçesinin dörtte birini harcamaktadır. Bu durum Türkiye'nin aklıktan ve yoksulluktan kurtulma çabaları ile bağdaşmaz. İşte mesele Prof. Baade'nin de ortaya koyduğu gibi ülkemiz bu durumdadır. Bütün bu gerçeklerin üstüne çıktığımız gün Türkiye gelişmiş ileri bir toplum olur.

5 — *Türkiye'yi yarı sömürge durumuna getiren politikayı kim başlattı. Türkiye bugün yabancı Şirketlerin tatlı karlar sağladığı bir ülke durumuna nasıl geldi?*

5 — 1945'den sonra emperyalist siyasetin nedenlerini bilmiyen politikacıların başlangıçta iyi niyetli zaafı, sonra kötü niyetli zaafı, dönüşü, Türkiye'yi bir avuç dış sömürücü ortaklarının eline bırakmıştır.

6 — *C. H. P. geçmişi en eski olan bir partidir. Şimdi seçimlere girerken balkın ve aydınların reform isteklerini dile getirip, eski kuvvetlerini kazanmak istemektedir. İnönü'nün «Ortanın Solundayız» sloganı bu amaca yönelmiş bir sözmüdür?*

6 — Benim görüşüm C. H. P. İnönü'ye samimi olduğu ölçüde başarı kazanacak güçtedir.

7 — *İktidara aday bir partinin başına hiçbir siyasi geçmişi olmıyan, bir yabancı firmanın temsilcisi geçmiş durumda. Yabancı şirketlerin parasıyla beslenen dergileri, gazeteleri de var. Bunlar Türk politik hayatının içinde, hangi yönden bakarsak bakalım, sömürücülerin kolları yurdumuzu sarmış. Bunlar, bu işbirlikçilerle uyamak işçiler, köylüler, Atatürkçü gençler, toplumcu aydınlar olarak nasıl savaşırız? Bu savaşı nasıl yürütürüz?*

7 — Yabancı kuvvetlerle birleşerek Türkiye'yi, petrolü, maddenî, emeği sömürmek ve hak etmedikleri refahlı bir hayatı devam ettirmek hırslında olan-

ları, köylünün ciğerine yapışmış tefecilik hortumlarından, devletin hazinesine uzanmış ithalât ve taahhüt avantalarına kadar bütün soygun araçlarını halkın gözleri önüne sermekle, işçisi, köylüsü, esnafı, balıkçısı, demiryolcusu, şoförüyle yirmi dokuz buçuk milyonun bu adaletsizliğe karşı, satılmış sömürçülere karşı yiğitçe savaşmakla yarınki mutlu Türkiye kurulabilir.

8 — *Bu bozuk düzeni, bu keşmekeşliği nasıl ortadan kaldırabiliriz?*

8 — Bu gerçeği iyice kafamıza yerleştirelim. Bizler yirmi dokuz buçuk milyonuz. Onlar ise bir avuç azınlık. Üstelik bütün kazançları da bizlerin sırtından. Anayasa bize onlarla eşit olmak hakkını tanımış. Ancak bu eşitliği gerektiği gibi kullanmıyoruz biz. Ona buna yalvararak birşeyler koparabileceğimizi sanıyoruz. Oysa doğrudan doğruya meclise girmemiz gerekir. Dört yıl sonra da iktidara. Biz iktidara geldiğimiz zaman işsizlik konusu yok edilecektir. Bir tek işsiz kalmıyacaktır. Sonra bütün eğitim dalları en sonuna kadar herkese açık olacaktır. Köylü kendi yetiştirdiğinin bütün kârını kendisi alacaktır. Hastaneden kovulma diye birşey olmayacaktır. Buna karşılık bir avuç zengin sabah akşam kumar oynayamayacaktır. Araba araba üstüne alamıyacak, apartıman apartıman üstüne yapamayacaktır. Parlamentoda, nüfusun büyük çoğunluğunu teşkil eden işçiler, köylüler, ırgatlar söz ve karar sahibi olursa bu keşmekeşlik ortadan kalkar. Kimse kimseye tepeden bakmaz. Kimse kimseye uşak muamelesi etmez. Kimse kimseye kul olmaz. İşte o zaman güzel yurdumuz mutlu yarınlara kavuşur.

TÜSTAY

ANAYASA VAR, ANAYASANIN TEMİN ETTİĞİ HAKLAR VAR.
BUNA RAĞMEN ANAYASANIN HÜKÜMETLERE YÜKLEDİĞİ
GÖREVLER YERİNE GETİRİLMİYOR. VE ÖZ HAKKIMIZI KULLANMAK TÜRKİYE'DE HALA BİR KAHRAMANLIK SAYILIYOR.

MEHMET ALİ AYBAR

SOSYALİZM'İN ÖZGÜRLÜK ANLAYIŞI VE TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ?

Şükran KURDAKUL

«Sosyalist devrim... insanın, insanı sömürmesinin her çeşidine son verdiği için, yabancılaşmanın da her çeşidinin ortadan kalkması imkânını sağlıyacaktır.»

Kapitalizmin anladığı anlamda özgürlüğün, insan kişiliğini bütün işlevlerinde bağımsız olarak tanımadığını, buna karşın sosyalizmin insanın kişilik kazanmasına fırsat veren gerçek bir özgürlük teminatı olduğunu Roger Garaudy «yabancılaşma» terimiyle ifade etmektedir. Yabancılaşma insanın kendini ister - istemez bir araç halinde görmesi ve bunu değiştirecek bir eylem göstereyerek boyun eğmesi durumudur. Oysa özgürlük, «kendimizin bir vasıta olduğumuzu bilmemiz kadar, bir hedef de olduğumuzu bilmektir. Cemiyette kendi istediğimizi yapmak, kendi kendimizle tecrübe yapmak imkânı olan bir saha olduğunu bilmektir. Hürriyet, geniş sınırlar içinde kendi ihtiyarımızı kullanma duygusu, içinde manamızı bulacağımız engelsiz fırsatlar duygusudur. Hürriyetin sırrı, insana kendi şahsiyetini ifade imkânı veren bu gelişme duygusudur.» (H. Laski)

Sosyalizmin özgürlük anlayışının tamamen aksine, egemen sınıfların anladığı özgürlük, kişiyi sadece bir araç durumuna getirmek olduğu için türlü yalanlara, hilelere başvurarak insana aykırı felsefelerini yeni elbiseler içinde yutturmaya çalışıyorlar. Bizim tarihimizde de bir sürü örneğini gördüğümüz kişi özgürlüğünün düşmanları, kendi çıkar özgürlükleri adına toplumun istemlerine karşı koyabilmek için dönüşü olmiyan bir yolu seçmişler, yürüyorlar. Son'un uçurum olduğunu bildikleri halde gene de yürümekten başka her çare yaşantılarının gereksindiği çıkara aykırı düştüğü için, günlerini gün etmek pahasına da olsa yürüyorlar. Biçimsel demokrasinin batıda yüzyıllarca önce tanımak zorunda kaldığı haklar bile bizim egemen sınıfların potasında bu çıkarın öz'ü ile bağdaşık hale sokuluyor. Gene, yüzyıllık devrim tarihimizde çeşitli örneklerini gördüğümüz amaçları değişmiyor: anadolu insanının uyanmasını mümkün olduğu kadar geciktirmek.. egemen sınıfların varoluşlarını sağlama alma çabasının özeti bu. Kişi ve toplum özgürlüğü ile hiçbir olumlu bağıntısı olmayan bu çaba var gücüyle, gelişmeyi önlemek için, tanımak zorun-

da kaldığı hakların genişlememesi adına siyasal alanda diktasını korumanın garantilerini arıyor. Varoluş kaynağı olan ekonomik egemenliği sayesinde bahşetmiş görüldüğü hakların pratik bir gücü olmaması için kendi siyasal örgütlerinin -yani egemenliğini sürdürme aracının- kalmasını şartlıyor.

Yüzyıllardır kendiliğinden hiçbir hakkı bahşetmiş değil aslında. İnsanın tarihini yüzyıllardır, bu sürüp giden çatışmada yapının kendi içindeki çelişkilerin yarattığı gelişmeler sağlamış. Elinden geldiği kadar uyanış ve özgürlük düşmanlığını yasalarla sınırlamak uyanış ve özgürlük öncülerini kitlemek görevleri olmuş. Bu yüzden şimdi, gardiyanlık nöbetini tutmaya gönüllü olan A.P. uluslararası malî sermayenin garantisi oranında bir özgürlük numarası içinde uyanış ve özgürlüğün bugünkü aşamada tek örgütü olan T.İ.P. ni engellemeye çalışıyor.

Egemen sınıflarla, onların üretim araçlarına emek gücünü satan halk yığınlarının özgürlük anlayışı arasındaki ayırım, egemen sınıfın siyasal örgütü olan bu partinin her olaydaki tutum ve davranışı arasındaki ayırımı belirliyor.

Devrimci T.İ.P. özgürlüğü kısıtlayan yasaların kaldırılması için, anayasa mahkemesine dâva açarken, tutucu A.P. bu maddelerin kaldırılması için kampanyalar düzenleniyor.

Halkçı T.İ.P. Toprak reformunun gerçekleştirilmesini, siyasal varlığının birinci şartı sayarken, mutlu azınlıklar partisi A.P. Toprak reformu içi boş kalıplar halinde komisyonlarda süründürme süründürme atlatmaya çalışıyor.

Sosyalist T.İ.P. in yaratıcı insan gücünün koşullarının değişmesinin ağır endüstriyle gerçekleşeceğine inanmasına karşın, yabancı sermaye komisyoncularının partisi A.P. montaj endüstrisinin şampiyonluğunu yapıyor.

Üretim aracı sahipleriyle, emek gücünden başka sahip oldukları birşey bulunmayanlar arasındaki çatışmanın açık bir tanımı olan bu çelişkide uyanış ve özgürlüğünün bugünkü aşamada tek örgütü olan T.İ.P. nin özgürlük anlayışını belirleyen değer ölçüleri de varoluşunu tayin eden temeldeki ekonomik şartlar olacak elbet. Bu temel şartlardan hareket ettikçe özgürlüğün geniş halk yığınlarının yararlandığı somut bir anlamı olacak.

T.İ.P. Programının Temel ilkeler bölümünde, demokrasinin sadece siyasi hayata ve düzene özgü bir rejim olmadığını, sosyal hayatın ve kurumların tümünün demokrasi kavramının kapsamına girdiği belirtilerek şöyle denilmektedir.

YİRMİSEKİZ

«Demokrasi, toplumun bütününü kapsadığı zaman, ancak, biçim-
de kalan bir rejim olmaktan çıkar, ekonomik ve sosyal bir öz kazanarak
tam anlamında gerçekleştirir. Devlet, yapılan işlemlerin, reformların
gerçekleşen hâle yararmaya olabilmeleri için halk kitlelerinin toplum haya-
tının her kesiminde, bütün kademelerde söz ve karar sahibi olması gere-
kir. Devletin ve toplum işlerini yürüten her türlü merkezi teşkilâtın
balktan kopmuş, katılaşmış, karılaşmış, kırıyıcılığı boğulmuş bir hal almaması
için halkın her kesimde, her kademede aktif işbirliği kazanılmaz bir zo-
runludur. Türkiye İstiklal Partisi, demokratik düzende halka ortak mak-
sullar için teşkilatlanmak imkânını tanır, balkin toplum işleriyle ilgili-
lenmesi için gerekli ortamı yaratır, her işte halkın sevki ve istekli ga-
basını sağlamayı şart sayar. Bütün kurumlarda (dâireler, işyerleri, bas-
taneler, okullar, kooperatifler, v.b.) çalışanlar, kendi kurumlarının yö-
netimine ve denetimine etkili bir şekilde katılacaklardır. Üst kademe-
ler ile alt kademeler, merkezi teşkilât ile maballi kolları arasında kar-
ları arasında karşılıklı münasebetler ve etkiler sistemi kurulacak ve bu
özellikle dikkat edilecektir.

Emekçi halkımızın yurt işlerinde gerçekleştirilen söz ve karar sahibi ol-
dugu böyle bir demokrasi rejimi, ancak emekçi halkımızın insanca yaşa-
ma şartlarına kavuşması ve Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel
alanlarında hızla kalkınması için gerekli ortamı kurar; anayasamızın ön-
gördüğü gibi kişilerin hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve
bükük devleti ilkelereyle bağdaştırmaya hak surette sürmlayan sivasî, ekono-
mik ve sosyal bütün engelleri kaldıran, insanın maddî ve manevî varlığının
gelişmesi için gerekli şartları hazırlar. Emekçilerin bir numuralı yurttaş
haysiyetine kavuştuğu böyle bir demokrasi rejiminde Türkiye, balki öz-
gür ve bağımsız yaşayan ileri bir toplum haline gelecek ve ardından iler-
leyen, insanca yaşam şartlarının gittikçe daha iyi, daha bakli, daha doğru
bir şekilde gerçekleştirilen, daha ileri bir toplum düzeninin temellerini kur-
mak imkânlarına kavuşacaktır.

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ VE TÜRK KAMU OYUNUNUN SİYASAL TERCİHİ

(ÖZ DEĞİŞTİREN BİR TERCİHLEME VARSAYIMI MI?)

Dr. MEHMEDCAN KÖKSAL

Türk Kamu Oyu bu sıralar değişik bir havayı soluyor.

Bugün bu hava yoğunlaşmıştır. Çelişkilerini daha açık görmek olanağı var. Bir bakıma da, hem erken hem de geç, kişilik kazanmak çabasında.

Genel bir gözlemin ilkel ve kaba çizgilerini veren bir dinamik durumdur, bu. Ne var ki, kendi öncesine bağlı olan bir takım art davranışlarla bütünlenmek de gerekiyor. Bu art davranışları bulup değerlendirmedikçe gözlem bir kesinlik kazanamaz.

Türkiyede seçim iradesini şartlayan bu art davranışlar, çeşitli ilişkilerle gene çeşitli çevre ve örgütlerin ellerindeki bir takım olanaklara bağlıdır. Gerçekte, toplumun seçim ve tercih varsayımını değişik ve aykırı yönde bir sonuca iletebilmek için, ekonomik öz'e uygun olmayan bir çaba vardır. Siyasal kutuplaşmanın belli bir yanı ve ona destek olan sayısız çıkarıcı, bağınaz çevrelerdir bunu yapan. Çoğu defa hukuk kurallarının, toplumsal ve çağdaş gerçeklere aykırı nitelikleri ve yorumları da buna eklenmek gerek. Yargıyı da toplumsal bağların dışına almak değil mi bu? İdarenin düzenlemeleri de, sonunda buna itilmiş olmuyor mu? Hatta ne biçimde ve ne amaç ile olduğunun bilincine varamayan, Devletin iktisadî hayata katkısı da, bundan ötürü felsefesini bulamamış, sistemini kazanamamış değil mi? Sorular artırılabilir. Sorumluların sınıfsal nitelikleri, bu soruların cevapları konusunda öznel bir değer taşıdıktan sonra, cevabın bilinmeyen bir önemi kalmayacak.

Şu da var:

Siyasal seçim, böyle bir şartlanma içinde yapılacak olduğunda, değişik havanın, bunun yoğunluğunun, çelişkilerinin, kişilik kazanmak çabalarının önemi vardır. Bu, özdeğiştiren bir tercih varsayımının aşamalarına bağlı kalan, kısaca yönlü bir sorundur. Bir süredir Türk toplumcularının aramızda «uyanış» olarak deyimlediklerimizimizin kaynağı da, işte budur.

Yukarıda işaretlediğim dinamik durumun bütünleyicisi olduğunu söylediğim art davranışların bir yerinde de, şunu görmekteyiz. Türk Kamu Oyu son on yıllarda, bir siyasallık tutkusuna bağlanmıştır. Yüzyıllar içinde aşamalı bir biçimde Türk Kamu Oyunun siyasallık parabolünü bulmak gerekiyor:

Monarşik (otokratik ve teokratik), meşrutî monarşik Devlet İdaresi, sonra Cumhuriyet Döneminde çift dereceli seçim, alternatifi dar kapitalist sınıfın egemenlik kurduğu Fırka/Partileşme, çok partililik, gene kapitalist teşebbüs, öğreti ve İktidarlar... Bunların tümü, Türk Kamu Oyunu dolaylı yoldan hedef almışlardır. Doğrudan bir ilişki ve bağıntı, ancak bu aşamaların sonuna doğru oluşuyor. «Siyasal seçim ve tercih» le maskelenen bir ilişki ve bağıntıdır, bu.

Gerçekte bu siyasal bir hak olarak, soyut bir ilişki ve bağıntıdır da aynı zamanda. Üst yapıya giriftlenen bir sanıyı doğurmasından ötürü de, bir öğünç aracı ve kofluğu ile, vatandaşa tanınmış olmaktadır. Öyle ki, Türk toplumu ancak yakın bir süreden beri siyasal tercih hakkını kullanabildiğine yalnızca inanmamakta, üstelik bununla öğrenmektedir de. Bunun bir bakıma artık değerini toplayan İktidarlar, durmaksızın «meşrûluk» ve «millî irade» gerekçeleri ile yönetimde bulunmuşlardır. Sonunda, gerekçelerinin kapsam ve anlamını silip atmaya kalkışana kadar. Toplum şuna inandırılmak istenmiştir: Kendi siyasal tercihi ile, çoğu defa İngiliz Parlâmentosu için deyimlendiğince, ancak ve ancak kadın erkek, erkek de kadın yapılamaz. Bunun dışında kalan her eylem, oy sahibinin üstün erkine, o bulanık gururuna bağlıdır. Bu da olagan ve tekrarlı bir dört yıllık sürenin sonunda, mekanikleşmiş bir «sandık başına» alârmı ile olur.

Siyasal Demokrasinin zorunlu ve tıkanık yoludur, bu.

Oysa bugün Türk Kamu Oyu, kendisinin onayladığı bir İktisadî ve Toplumsal Demokrasi belgesinin, 1961 Anayasasının geniş olanakları karşındadır. Durum bütünü ile başka bir yönde değerlendirilmek gerekir.

Artık yalnız bir siyasal yapı olarak İktidar, günlük anlamı ile Devlet yoktur. Bir toplumsal ve iktisadî İktidar olarak da Devlet vardır. Bu, Devletin yeniden nitelendirilmesini ve vatandaş / İktidar dialogunun yeniden başka bir özle değerlendirilmesini gerekli kılıyor.

Devlet örgütünün seçim ilintisindeki gerçekliği ve «meşruluğu» da, yeniden ve ancak bu yoldan açıklık kazanacaktır:

Bu son ilintinin önemi büyük. İşte ancak buradan başlayarak, Türkiye İşçi Partisi'nin Türk Kamu Oyunu siyasal tercihi karşısındaki değerlendirilmesi yapılabilir. Kendisine tepki gösteren çevrelerin siyasal ve iktisadî, toplumsal kimliği a contrario bir yöntemle, Türkiye İşçi Partisinin kimliğini ortaya koymakta yeterli. 1961 Anayasasının zorunlu dar boğazları birer gerçek olarak alıp giderici örgütleri getirdiği bir gerçek. Bunları çalıştıracak teknik, ancak sosyalizme açılacak bir kadro ile geniş halk yığınlarının siyasal örgüte katkıda bulunmaları ile mümkün. Yerini bulamayan bir denge eğrisi,

günlük rastlantıların keyfe bağlı değerlendirilmesi ile iktisadî demokrasinin verileri arasınakatılamaz. Bunun içindir ki, Türkiye'nin gerçeğini ortaya koyacak bir kütlepartisi sosyalizmi benimseyen ve ona şu ya da bu yandan taviz etiketleri yapıştırmayan bir parti olmak zorundadır. Geri kalmış bir ülkede kütle partileri sosyalizmden başka bir yola gittiklerinde, kütlenin bilinçlenmesi hızla ona karşı çıkmak yolunda birleşmektedir. Yöneten ve yönetilenler düalizmi bunu daha da geliştirmektedir. Bu bakımdan, sosyalizmin zorunlu bir aşama olduğu kabul edildikten sonra bunun Türkiye'de tek siyasal örgüt olarak temsilcisinin de, Türkiye İşçi Partisi olduğu kesinlikle deyimlenebilir. Soyut bir hukuk ve siyaset gururu içinde, havada kalan bir konuda eşitlik övgüleri ile iradesi saptırılan geniş halk yığınları, bugün İktisadî ve toplumsal Demokrasi ile sınav vermek zorundalar. Bu yürürlükteki Anayasanın gerçeklerinden çıkıyor. Bugüne kadarki İktidarlar bu sınavın sorularında, soyut özgürlüklerle iktisadî özgürlüklerin arasındaki dikenli yolda kendilerine, daima hatır güden öğreticiler, çağdışı cevaplar bulmuşlardır. Olayların ve gerçeklerin üstüne üstüne gitmeye sınıfsal sorumlulukları ve nitelikleri yetmemiştir. Bu kadroların sınırını aşan genel ve somut yarar, toplumbilimsel bir zorunluluk olarak Türkiye İşçi Partisinin yerini ortama, Kamu Oyuna daha sıkı bir yerden bağlıyor. Bu, iktisadî tercihlerin siyasal tercihleri bir örgütte seslendirilmesi olanağının yalnızca bir yanı. Diğer yandan Türk Kamu Oyunda, günden güne yer eden toplumsal adalet özlemi ve buna bağlı araçların seçimi ve kullanılması özelliğini de, toplama katmak gerekiyor.

Böyle olunca, çeşitli çevreler ne derse desin ve hangi korkutma öngörülleri sıralarsa sıralasın ve hatta nasıl nitelendirirse nitelendirsin, durumlarının bilimsel tanısı şudur: Özünü savunma ve bunun için dar kalıplarda, özel yararlarında kamplaşma. Oysa bunun karşısında, Türk Kamu Oyu genel yarar dolayında elele geliyor. Bütün alternatiflerin değerlendirilmesini yapmaya hazırlanıyor. O oldum bittim sandıkları sever. Kendi gerçek Partisini bulması ve benimsemesi, ancak bir süre ve karşılıklı anlaşmak ve gerçekçi olmaya bağlı. Bunun tek adayı da, Türkiye İşçi Partisidir elbette ki.

Bütün bunlar, başta da işaretlediğim gibi, genel bir gözlemdir.

Ancak gözlemin yönü konusundaki, özdeki değişikliği son dediklerime bağlayan varsayımın ispatlanması benim için, daha kolay. Deneyle ve bilgiler bunu doğruluyor. Bunun bir ispatlama aracı da şu: Madem ki, bir 1961 Anayasası vardır ve onu soyut bir hukuk metni olmaktan kurtarmak gerekir, bunu da toplumsal en geniş kitle toplumsal adalet ilkesi adı altında toplanan yönsemesi ile en etkili bir biçimde istemektedir. O halde?

OTUZİKİ

METİN ERKSAN'A SORUYORUZ :

NEDEN TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ?

1 — T.İ.P., Türk seçmenine ilk defa kendinden olan insanları seçme olanlığını vermiş bulunuyor. T.İ.P. nin listelerinde işçi, köylü, küçük esnaf, memur, şoför, emekten yana aydınlara bu arada daba önce Yılanların Öcü, Susuz Yaz gibi filmlerin yöneticisi olarak tanıdığımız bir Metin Erksan'a rastlıyoruz. Neden T.İ.P. nden adaylığımızı koymak gereğini duydunuz?

Türk politik hayatına bir göz attığımız zaman 1946 yılları öncesine ve 1946 yıllarında Türkiye'de başlayan çok partili hayata geniş bir açıdan bakmamız gerekir.

Önce tek parti dönemini ele alalım. Tek parti döneminde Türkiye'de bütün özellikleriyle bir devlet kapitalizminin politik ekonomik ve toplumsal alandaki uygulanmasını yaşadık. Bu devlet kapitalizmi hiçbir olumlu sonuç vermedi. Örneğin halkı devletçilikten soğuttu. Oysa ki, C.H.P. devletçiliği bizim anladığımız anlamda bir devletçilik değildir. Devlet kapitalizmi ile halk yararına devletçilik (devlet sosyalizmi) arasındaki ayırım şudur : devlet kapitalizminde fiatlar yüksek, ücretler düşüktür. Devlet sosyalizminde ise ücretler yüksek, fiatlar düşüktür. Yıllar yılı bütün Türk toplumu bu şekilde sosyal adaletten uzak ekonomik baskılar altındaydı. Devlet kapitalizminin ekonomik alandaki durumunu şöylece açıklamak isterim: Kapitalist ülkeler ana vatandaşları sermaye birikimini sağlayabilmek için Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halklarını sömürdüler. Batı kapitalizmi böylece sermaye birikimi gerçekleştirdi. Bağımsızlığına yeni kavuşmuş az gelişmiş bir ülkenin tek kalkınma yolu vardır. Dış ülkeleri sömüremeyeceğine göre kendi halkını sömürerek böylece bir sermaye birikimine gidecek. Bunun için tek yol sosyalizm. Uygulanacak sosyalist bir yöntemle sermaye birikimi için zorlanacak halklar sıkıntıya düşmez. Oysa 1923 - 1950 yıllarına kadar süregelen zaman içinde halkımızın genel anlamda devletçilikten, devlet kapitalizmi yolu ile sermaye birikimi için zorlanması halkı hem devletten hem devletçilikten soğutmuştur. Hem de D.P. gibi 1950 Türkiye'sinin bünyesine uymayan bir politik kuruluşu halk iktidara getirmekle kurtulacağını sanmış, halkın oyu ile iktidara gelen D. P. en kısa zamanda halktan uzaklaşmış, toprak ağaları, ithalâtçılar ve sermaye ağalarının kâr sağlayan bir parlamento gurubu haline gelmiştir. Öyle ki, 1950 de halkın

oyu ile gelen ve halka tam olarak karşı olan D.P. yi söküp atmak ancak 27 Mayıs 1960 ihtilali ile olmuştur.

C.H.P. yi biliyoruz. D.P. yi biliyoruz. 1960 dan sonra çıkan partileri de biliyoruz. Bu partiler, yeni çıkanlar 1960 devriminin gerçek amacından uzak politik kuruluşlar olarak Türk politik hayatına girmişlerdir. Bunlar aslında 1960 devrimi ile Türk politik hayatından silinmiş D.P. nin devamı olarak faaliyet göstermişlerdir. Belki C.H.P. iyi niyetli olarak kaçırdığı trene yetişmek arzusundadır. Ama bu trene nerede ve ne şekilde yaklaşacağını kestirmek şimdiden mümkün değildir.

Elbette ki ben, bu durum içinde T.İ.P. nin adayı olacağım. Çünkü T.İ.P. Türk siyasal hayatına ekonomik, sosyal ve gerçek anlamda demokratik olarak bir yöntem getiren halkın partisi şeklinde giriyor. Bu ezilen sömürülen ve yalnız bırakılan Türk halkının ilk defa olarak işçisiyle, köylüsüyle, kentlisiyle iktidarı istemek şeklinde oluyor. Türkiye'de gerçek anlamda bir demokrasiyi getirecek olan T.İ.P. nin Türk politik hayatını ve Türk halkının kendini yönetmesini iktidara gelmesiyle gerçekleştirecektir. Bunun için T.İ.P. adayı olmanın bir sorumluluk borcu olduğunu da belirtmek isterim.

2 — *Ulusal kurtuluş hareketleri ekonomik ve sosyal gelişme bakımından hangi dönemlerde bulunan ülkelerde meydana gelmektedir?*

Az gelişmiş ülkelerde. Az gelişmiş ülkeler dolaylı ya da doğrudan doğruya sömürge durumunda bulunur. Sömürge olmayan az gelişmiş bir ülke yoktur. Az gelişmiş bir ülke geri kalmışlıktan ancak Türkiye'nin 1920 lerde yaptığı gibi ulusal kurtuluş savaşı ile yapabilir. Gerçekten bütün az gelişmiş ülkelerde durum böyle oluyor. Savaştan sonra az gelişmiş ülkelerin sosyalizmi uygulayacak yolu ile bu kurtuluşu sağlanabilir. Geri kalmış ülkelerin kapitalist yolla kalkınmaları mümkün değildir. Çünkü geri kalmış ülkenin sermaye birikimi yapabileceği, sömüreceği başka bir pazar yoktur. Sermaye ancak diğer ülkelerin sömürülmesiyle gerçekleşir. O zaman ülke kendi halkını sömürecek, bunu kapitalist anlamda yaparsa o ülkenin halkının ezilmesi aç kalması olur. 1950 döneminde olduğu gibi. Şöyle ki: Türkiye'de sermaye yatırımlarının % 70 i devletin elinde olduğu halde böyle oldu. 1950 ye kadar yarı kalkınma içinde olan bir ülke olmamıza rağmen 1950 döneminde kapitalist yolla kalkınmayı denemiş ve gördüğümüz sosyal, ekonomik durumu meydana getirmişiz. Bu faşizmden başka birşey değildir.

Önce geri kalmış ülke kendi bünyesine göre bir sosyalizm uygulanacaktır. Örneğin bugün ülkemizde sosyalist bir uygulama bence çok kolay olacaktır. Bir kere üretim araçlarının % 70 i devletin elinde olduğuna göre sosyalizmin uy-

gulanmasının ne kadar kolay olacağını siz düşünün. Bu uygulama halkın parlamentoya girip kendi kaderinde söz ve karar sahibi olması ile gerçekleşir.

3 — *Türkiye'nin kurtuluş davası, içinde bulunduğumuz ekonomik sistemden kurtulmamıza bağlı olduğuna göre, bu ekonomik sistemde nasıl ve hangi yoldan yapabiliriz.*

1961 anayasamız gerçekte bunu emretmektedir. Devletleştirme. Özel mülkiyetin gerektirdiği durumlarda halkın yararına olmak üzere karşılığını ödemek suretiyle devletleştirebiliriz. Toprak reformu topraksız köylüyü topraklandırmak ve yeter derecede toprağı bulunmayan köylüye toprak ve tarım araçlarının verilmesini, madenlerin, ithalâtın devletleştirilmesini de öngörmektedir.

Bu yol içinde bulunduğumuz ekonomik durumdan kurtulmanın yarınki mutlu Türkiye'nin anayasamızın çizdiği yoldan giderek gerçekleştireceğine inanıyoruz.

4 — *Anayasamızın öngördüğü plânlı kalkınmayı ve sanayileşmeyi hangi toplumsal güç ister?*

Plânlı kalkınmayı istemeyecek olan güç kapkaççı tüccar, komprador, bezirgan politikacı, toprakağası. Yani çok küçük bir azınlık, en fazla beş yüz bin kişi. Geriye kalan 29,5 milyon kişi plânlı kalkınmayı isteyen ve bunu gerçekleştirecek olan toplumsal güçtür.

5 — *T.İ.P. nin seçimlere girmesinden ürken ve korkan çevrelerin T.İ.P. ne saldırmalarının sebebi nedir?*

Çıkarları bozulacaktır. Bu düzenin değişmesi onların değirmenlerinin sununun kesilmesi demektir. Bu saldırganlar çıkarları ile bağlı olduklarından toprak ağası, ithalâtçı, Türkiye'nin fakir halkının sırtından kendi kesesini doldurmak istiyor.

ŞEHİRCİLİK BİLİMİ (URBANİSME) İŞİĞİNDA TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ PROGRAMI

Demirtaş CEYHUN

A — PROĞRAMA GENEL BAKIŞ

Emperyalist batının «az gelişmiş» veya «geri kalmış» deyimleriyle tanımladığı yirminci yüz yıl sömürgeciliğinin eseri yurdumuzun bugünkü ilkel durumundan kurtularak kalkınabilmesi, elbette ekonomik ve siyasal bir kurtuluş savaşıyla mümkündür. Bu savaşa artık, eylemli olarak başlamıştır ve bu savaşın kurmayı, bilinçli örgütü; TİP. dir.

Bir toplumun çağdaş uygarlık düzeyine erişebilmesinin, çağdaş uygarlığın olanaklarından yararlanabilmesinin bizce ilk şartı, o toplumda, kişinin öneminin anlaşılabilmesi yani insanlığın değerlendirilebilmesidir. TİP. proğramının 83. sahifesinde de «İnsan, kula kul olamaz! insan sömürülemez.» denilerek bu önem saptandıktan sonra, TİP. in «İnsanlık fizik ve moral gelişmesini köstekleyen ekonomik, sosyal, politik bütün engellerin kaldırılmasını mutlaka gerçekleştirilmesi gereken bir amaç» olarak kabul ettiği belirtilmektedir. Yani kişiyi kişi yapan öğelerin, soyut ve somut özgürlükler olduğu açıklanmaktadır. Somut özgürlüklere kavuşulmadan da, soyut özgürlüklerin bir anlamının olamayacağı belirlenmek istemez. Kişiyi somut özgürlüklere kavuşturmaksa, toplumca ekonomik kalkınmayı başarmak demektir.

aa) DURUMUN SAPTANMASI :

Bizde de, toplumsal ve ekonomik karakteri yarı sömürge olan ülkelerdeki gibi, kişilerin yerleşme, barınma ve beslenme problemleri hep aynı sonucu getirmiş, aynı belirtileri göstermiştir.

1 — Nüfusumuzun sektörler arasındaki dağılışı sömürülen toplum karakterinde olup, büyük çoğunluk tarım sektöründe çalışmakta yani kırlarda yaşamaktadır. «12 milyon 740 bin olarak tahmin edilen çalışan nüfusun ana sektörlerde yüzde dağılımı, 1962 yılı için Plânlama Teşkilâtının tahminlerine göre Tarım'da % 77,4, Sanayi'de % 9,8, Hizmetler'de % 12,8 dir. Sadece bu rakamlar bile Türkiye'nin az gelişmiş, geri kalmış bir toplum olduğunu göstermektedir.» (Sahife - 23)

OTUZALTI

2 — Çalışan nüfusun sektörler arasındaki dağılımının bu düzensizliği, bir işsizlik problemi yaratmakta, bu da üretimin azalmasına ve iş gücünün israfına sebep olmaktadır. «Hükümetin Kalkınma Planında 1962 de işsizler 1,5 milyon olarak hesaplanmıştır.» «Tarım sektöründe 1958 yılında 3,5 milyon gizli işsiz bulunduğu tahmin edilmiştir.» (Sahife - 22) Yani bugün yurdumuzda açık ve gizli olarak aşağı yukarı 7 milyon işsiz olduğu söylenebilir. Bunlara birde «Memleketimizde her yıl 400 bin insanın iş isteme çağına girdiğini», «10 - 15 yıl sonra her yıl bir milyon insanın iş isteme durumuna geleceğini» (Sahife - 99) eklersek, bu bozuk toplumsal düzenin devam etmesiyle ne korkunç bir problemle karşı karşıya geleceğimizi kavramış oluruz.

3 — Bütün toplumların gelişme dönemlerinde görüldüğü gibi, tarım sektöründeki insanlar, hem işsizliğin itmesi, hem de ticaret ve sanayinin çekmesiyle kırdan şehirlere göç etmektedirler. Durum bizde de aynı olmuş «1960 yılında iş bulmak amacı ile göç edenlerin oranı toplam nüfusun yüzde on birini bulmuştur.» (Sahife - 23) «Köyden şehire nüfus akını sonucunda bir kaç büyük şehirin, ekonomik ve kültürel güçleri dışında, anormal bir şekilde büyümesi de, sağlık şartları elverişsiz geçeköndü bölgelerinin yayılmasına sebep olmuştur.» «arsa ve yapı spekülasyonu, kamu hizmetlerinden karşılığını ödemedi faydalanmak ve emek karşılığı olmayan büyük kazançlar sağlamak sonucunu doğurmuştur.» (Sahife - 146)

Programda, yabancılarla işbirliği yapan büyük toprak ağaları, tüccar ve sanayicilerden kurulu bir azınlığın ekonomik ve sosyal egemenliği altındaki ilkel ve kapalı ekonomi hayatı yaşayan halkımızın bu toplumsal karakteri ve son yıllarda iyice su yüzüne çıkan toplumun iç dönüşümlerinin belirtileri, övülmeye değer bir başarıyla saptanmıştır. Ve bizce, bir sorunun gereğince çözülebilmesi ise, tam olarak bilimsel bir gözle saptanabilmesine bağlıdır.

bb) ÇÖZÜM YOLLARI :

Yukarıki maddelerde açıkladığımız 1) Sektörler arasındaki dağılımın bozukluğu, 2) İşsizlik, ve 3) Dağınık yaşama düzenlerinden toplu yaşama düzenlerine göç gibi belirtilerin sebeplerini incelediğimizde göreceğiz ki, birbirleriyle son derece ilişkili bu sorunların çözülmesi, ekonomiyle ilgili olduğu kadar, ŞEHİRCİLİK BİLİMİ'yle de ilgilidir. Geri kalmışlığın ve yarı sömürgeciliğin bir tanımı sayabileceğimiz bu belirtilerin, bu aksakların düzeltilmesi; bir kalkınma savaşı demektir, bir ileri toplum olabilmek demektir. İleri toplum olabilmek için yapılacak kalkınma savaşının ekonomik tarafı ise, TİP.

programında gene aynı güzellikle açıklanıyor. «Geri kalmışlıktan kurtulup ileri bir toplum olabilmek için, ulusal ekonomimizin ağırlık merkezinin tarımdan sanayie kaydırılması şarttır.» deniliyor. Ayrıca «sanayie gerekli önemin» verilmesinin «tarım kesiminin hızla gelişmesini» sağlayacağı (Sahife - 85), «Ulusal ekonominin ağırlık noktasının devlet eliyle tarımdan sanayie kaydırılması»nın «asla tarımın ihmalı, ikinci plâna atılması anlamına» gelmeyeceği (Sahife - 74) belirtiliyor. Bu önermelerde yüzde yüz beraberiz. Fakat, gelişmesi önlenmiş, yarı sömürge karakterli bir toplumun ekonomisinin plânlanmasında ŞEHİRCİLİK BİLİMİ (Urbanisme) nin ihmal edilmesi bizce küçümsenemeyecek bir eksikliktir. Yukarda sözünü ettiğimiz toplumsal aksaklıkların sadece, tarım - toprak reformlarıyla ve ulusal ekonominin sanayie kaydırılmasıyla gerçekleştirilemeyeceği kanısındayız. Şöyle ki, bizce hem tarım - toprak reformu, hem de sanayileşme; öncelikle plânlı şehirleşilmeye bağlıdır. Sanayileşmenin, şehirleşmeyle olan ilişkilerini anlatmağa lüzum görmüyoruz. Sanayileşmenin muhtaç olacağı gereçlerin ve iş gücünün ancak şehirlerin kamusal hizmetlerinden sağlanabileceği basit bir gerçektir.

Toprak ve tarım reformunun, ancak plânlı şehirleşmeden sonra gerçekleşebileceğini ise, şu şekilde tanımlayabiliriz: Halen 18 milyon hektar olarak hesaplanan ekilebilir topraklarımızda, genel nüfusumuzun % 71,3 ü, yani 21 milyon kişi yaşamaktadır. Çalışan nüfusumuzun ise on milyonu kırlardadır. Bugünkü durumda köylerde yaşayan nüfus başına 0.86 hektar yani 8,6 dönüm, çalışan nüfus başına ise 1,8 hektar yani 18 dönüm gibi çok küçük miktarda toprak düşmektedir. Tarım topraklarının ise bu kadar küçük ebadlara bölünmesinin, üretimi son derece azaltacağından, günümüz bilim ve tekniğine aykırılığı açıktır. Bu rakamlarda, toprak reformunu gerçekleştirebilmemiz için, sektörler arasındaki nüfus dağılımını tez elden düzenliyerek, belirli bir nüfusu kırlardan şehirlere taşınamız zorunluluğunu göstermektedir. Demek ki, tarım ve toprak reformunun başarılması da, şehirleşmeyle bağlıdır. Bu iki doğru bile, bizde yapılacak bir ekonomik plânlamanın, öncelikle teknik ve toplum bilimsel şehirleşmeyi gerçekleştirecek bir anlayışla düzenlenmesi gerektiğini tanıtlamaktadır.

Programda, hatta bir çelişme olarak kabul edebileceğimiz, eksiklik bizce budur. Yukarda övgüyle andığımız saptamalardan sonra, «Toprak reformu, şehre nüfus akınını başıfletecektir.» (Sahife - 147) demek önemli bir çelişmedir. Şöyle ki, yapılacak toprak ve tarım reformu sonunda tarımın makinalaşması, köydeki işsiz sayısını azaltmaktan çok, çoğaltacaktır. Yapılan istatistikler sonucu bir traktörün yedi kişiyi işsiz bıraktığı hesaplanmıştır. Bu

OTUZSEKİZ

durumda, şehirlerimize 1950 den sonra akınların çoğalmasının en önemli sebebi bizce, 1948 yılına kadar 789 adet olan traktörün, birden 42 bin 394 adete yükseltilmesidir. Programısa, tarımımızın her yönden modernleşebilmesini, üretimin artırılmasını makinalaşmaya bağlamakta, yalnız, tarım makinalarının dışarıdan getirilmesini istemeyip, tarım makinaları sanayiinin en kısa zamanda yurdumuzda kurulması gereğini savunmaktadır.

Oysa, şehircilik bilimi (urbanisme) ışığı altında düzenlenecek bir ekonomik plânlamadaysa, belki de şehirlerimiz kuruluncaya, kamu hizmetleri tamamlanuncaya kadar geçici bir süre, makinalı tarım yerine, el emeğine dayanan bir tarım ısrarla teşvik edilecektir. Bu el emeğine dayanan tarım kesimi elbette üretimi artırmayacak, ancak bugünkü rekoltesinde tutulacaktır. Ama buna karşılık kırlardan şehirlere göcün ana sebeplerinden biri olan köydeki işsizlik problemi bir süre için duracağından, şehirlerimiz bu sun'î basınçtan kurtulacaklar ve modern anlamda şehirleşmelerini tamamlama olanağına kavuşacaklardır.

Şehirlerimizi bu göçlerin baskısından kurtaramadığımız sürece, toplu yaşama düzenimiz bütün çabalarımıza karşın kapitalist ekonomilerin en çok sömürülerek soysuzlaştırabilecekleri bir düzen olmakta devam edecek ve yapıcağımız üretim sektörlerindeki reformlar istenilen sonuca ulaşamayacaklardır. Tekrar ediyoruz, kalkınabilmemizin tek yolu olan sanayileşme ve tarımın toplumcu anlamda modernleşmesi; ancak, toplumcu bir şehircilik biliminin plânlıyacağı ve gerçekleştireceği şehirleşmemizin, yaratabileceğine inandığımız ulusal kültür ve uygarlıkla mümkündür.

B — PROGRAMDA İMAR VE İSKAN BÖLÜMÜ

Birinci bölümde önemini anlatmağa çalıştığımız ŞEHİRCİLİK BİLİMİ (Urbanisme) nin, TİP. programının hazırlanmasında hiç dikkate alınmadığı programın «İmar ve İskan» bölümünden de iyice anlaşılacaktır. Ulusumuzun yerleşme düzenlerinin bozukluğu, hem dağınık, hem toplu yaşama düzenlerimizin yarattığı ekonomik zorluklar burada da açıklıkla belirtildiği halde, bu bozuklukların düzeltilmesi hakkında yeni bir önermede bulunulmaktadır.

aa) DAĞINIK YAŞAMA DÜZENİ :

Dağınık yaşama düzenimiz, yani kır hayatımız, günümüz bilimlerinin tanımladıklarından da çok daha fazla dağınık olup, halen 21 milyon insan otuz

beş bin küsur köyde yaşamaktadır. Hemen hemen ortalama 600 kişi bir köy sayılmaktadır. Kır topraklarımızın tarımsal sorunları için bir paragraf ayrıldığı halde, programda kır bir eksiklik. Kır hayatının, sadece ekilebilir toprak düzenlenmesi, yani tarım toprağı reformu yapılmasıyla günümüz köycülük anlayışına yükseltilebileceğine inanmıyoruz. Yapılacak bu toprak reformunun yanında, köylerimizin de yeniden plânlanması şarttır. Yani kır nüfusumuzun, uygarlık olanaklarından ve kamu hizmetlerinden yararlanabilmesi, ancak dağınık yaşama düzenimizin yurt çapında yeniden plânlanıp, kurulmasıyla mümkün olabilir. Bugünkü dağınık durumuyla, her köye elektrik, içme suyu, yol, okul, sağlık tesisi, köy tarım kurulu, kültür, V.B. götürülmesi rantabl olmayacağı gibi, öte yandan sınırlı mali imkânlarımızla mümkün de değildir denilebilir.

Özetlersek dediklerimizi, tarım ve toprak reformları üretimin arttırılması için çok önemlidir, fakat yeterli değildir. Tarımımızı modernleştirecek asıl öge olan insanın yetiştirilmesi, kişinin modern işgücü durumuna getirilmesi köy hayatının düzenlenmesiyle mümkündür. Demek ki, yapılacak tarım ve toprak reformunun, ekonomik sorunlarla birlikte toplumsal sorunlara da ışık tutması, yani kır topraklarını sadece tarım toprağı olarak ele almayıp, dağınık yaşama düzeni toprağı, yerleşme toprağı olarakta ele alması artık bir zorunluluktur.

bb) TOPLU YAŞAMA DÜZENİ YANI ŞEHİRLEŞME :

Şehirlerimizin bugünkü durumu, plânsız ve başı boş gelişmelerinin sonuçları artık hepimizce bilinmektedir. Bu sonuçları iki maddede toplayabiliriz. I) *Soyut anlamlı bozukluklar* : Şehirlerimizin kültürel durumları son derece soysuzlaşmış ve bir ahlâk enflasyonu doğmuştur. Artan şehir nüfusunun gereğince eğitilememesi ve yeterli iş sahalarının açılmaması insanın insanı sömürmesi sonucunu halen ilkel karakterli toplum kimliğindedir. II) *Somut anlamlı bozukluklar* : Aslında soyut anlamlı bozuklukların yaratıcısı olan bu somut anlamlı bozukluklar, şehir tanımının iki ana ögesi şehir toprağı ve konut problemlerinden gelmektedir. Daha çok ekonomik görünüşlü bu iki ana problem bir birinin içine öylesine girmiştir ki, onları ayrı ayrı düşünmek ancak teknik bir safhada mümkün olabilmektedir. Şehir toprağı konut demektir, konut probleminin çözülebilmesi ise şehir toprağı sorunun halledilmesine bağlıdır. Yani günümüzün az gelişmiş ülkelerinde bütün ekonomik ve sosyal problemlerin çözümü dönüp dolaşıp, toplumcu şehircilik biliminin ana konusu olan şehir toprağı sorununa varmaktadır. Şehirlerde, kamu hizmetlerinin

dağılışında bir denge sağlayabilmek, şehirlerdeki sosyal dokuyu bozan aksaklıkları giderebilmek, şehirlerin kültürel yönden gelişmesini sağlamak hep bu şehir toprağı sorununa dayanmaktadır. Sanayileşme, ticaretin gelişmesi tarım sektöründeki nüfus fazlasının şehirlere yerleştirilmesi hep bu şehir toprağının adil olarak halk yararına göre düzenlenmesine bağlıdır. Şehir insanların konut problemlerinin çözülebilmesi de şehir toprağıyla son derece yakından ilgilidir. Bu kadar çok yönü olan şehir toprağı ve konut problemlerini ayrı ayrı ele alarak inceleyelim.

1 — ŞEHİR TOPRAĞI VE «ŞEHİR TOPRAĞI REFORMU»

Şehirlerimizin bugünkü yürekler acısı durumunun tek sebebi bizce yürürlükteki şehir toprağı mülkiyeti düzenidir. Halen şehir topraklarımız, mevcut kanun, yönetmelik ve tüzükler yüzünden, ve rasyonel bir şehircilik anlayışımızın olmamasından çok küçük parçalara bölünmüştür. Bu kadar çok sayıdaki özel mülkiyetli arsalar üzerinde bir kamu plânlamasının başarıyla uygulanamayacağı, hem şimdiye dek yapılagelmiş bizdeki denemelerden, hem de öteki ulusların denemelerinden açıkca anlaşılmaktadır. Mevcut karma ekonomi düzeninde özel kişilerin, yatırımları üzerine bile kesin bir sınırlamaya gidilemezken, arsaları üzerinde bir devlet plânlamasının bugünkü iktisadî mantıkla uyumasına imkân görmüyoruz. Yüzyılımızın az gelişmiş ülkelerinde şehir toprakları büyük üretim araçları durumuna girmiştir. Ve bizce ulusal ekonomimizi köstekleyen insanın insanı istismarına sebep olan şehir toprakları, özel mülkiyetten kurtarılıp, kamulaştırılmalıdır. Şehirlerimiz, ancak kamu toprağı üzerine kamu plânlamasıyla günümüz ihtiyaçlarına cevap verir duruma getirilebilir. Özel kişilerin arsaları üzerinde, kamu plânlamaları ve yatırımlarının yarattığı olanaklardan yararlanarak ticaret yapmaları, yani arsa spekülasyonu böylece önlenebilir. Kişilerin, (A) değerindeki arsalarına; bekletmek, siyasî nüfuzlarını kullanarak arsalarının önündeki yolu, kanalizasyonu yaptırtmak, elektrik, su, havagazi v. b. hizmetleri getirtmek, bir teknik plânlama düzenleterek çok katlı inşaat izni almak gibi kamu hizmetleriyle (B) gibi bir değer katarak $A + B = (C)$ değerini kazanmalarına engel olunabilir. Arsanın mutlak rantı olan (A) değeri, Anayasamızın buyurduğu mülkiyet hakkı olarak bizce de kutsaldır. Ne varki, kamu yatırımlarının yarattığı bir çeşit diferansiyel rant olan (B) değeri, arsa sahibinin olmayıp, kamunundur. Ve bu, hem kamu olan, hem de şehir topraklarımızı bir çeşit üretim aracı durumuna sokan diferansiyel rantın, mutlu azınlıkça sömürülmesinin önleneceği TİP. programında açıkça belirtilmektedir. Ayrıca, programın 147. sahifesinde en önemli

tedbir olarak sunulan, «Bugün arsa, mülk ve teşebbüs sahiplerinin belediye hizmetlerinden faydalandıkları ölçüde bugiderlere katılmayı, belediyeleri arsa konusunda ve diğer konularda görevlerini yapamayacak mali güçlüklerle sürüklemektedir. Belediye hizmetlerinden faydalanan arsa ve mülk sahiplerinin bu hizmetlere katılması sağlanacaktır. Bu suretle artırılan belediye gelirleri, bu idarenin arsa stoku yaparak arsa fiyatlarını düzenleyici tedbirler almasına imkân verecektir.» şeklindeki önermeler, bizce mevcut durumu korumaktan öte bir görev yapamaz. Şehir toprağı mülkiyeti hakkında bir yenilik getirmeyen, şehirleşmemizi gene belediyelerin zayıf omuzlarına yükleyen, arsa spekülasyonu ile şehirlişmelerimizi bir kene gibi sömürenleri mevcut vergileri ağırlaştırarak ortadan kaldıracaklarını sanan böyle bir düşünce tarzı, TİP. gibi ilerici bir partinin mutlaka değiştirmesi gerektiğı bir çelişmedir. «Şehir içindeki spekülâtif amaçlarla arsaların bina yapılmadan bekletilmeleri vergileme tedbirleriyle önleneccektir.» (Sahife - 148) demek olsa olsa, şehirlerin imarını ve konut probleminin çözülmesini, 1956 yılında doğan 6785 sayılı İmar kanununun 42., 43 ve 48. maddeleriyle, (Bu maddelerde de, arsasını bekleten spekülâtörler için aynı anlamda şartlar koşulmuştur.) başarabileceğini sanan tutucu düzenin bir tedbiri olur.

Bugün, şehirleşmelerini başarıyla yürüten sosyalist ülkelerde, şehir toprağı özel mülkiyeti kaldırılmış ve topraklar kamulaştırılmıştır. Kapitalist ülkelerde bile, toprakların kamulaştırılması, şehirleri kurtarmanın tek yolu kabul edilmektedir. İsveç'te şehir toprakları kamunun malıdır. İsrail'de, şehir topraklarının yüzde doksanı devletindir. Küba bağımsızlığa kavuşmasının hemen ardından «Tarım Toprağı Reformu» nun tamamlayıcısı olarak «Şehir Toprağı Reformu» kanununu çıkartmıştır. Ve Küba Kurtuluş savaşı önderi Fidel Cactro'nun, kurtuluşun hemen ardından en önemli iş kabul ederek «Şehir Toprağı Reformu» hakkında uzun bir söylev vermesini, biz, geri kalmış ülkeler için ŞEHİRCİLİK BİLİMİNİN öneminin ilk resmi belgesi sayıyoruz.

Tekrar ediyoruz; geri kalmışlıktan kurtulmamız için yapacağımız bütün çalışmalar mutlaka şehirleşebilmeye dayanmaktadır. Toplumcu bir anlayışla şehirleşebilmemizin ise ana konusu, şehir topraklarının kamulaştırılması demek olan «ŞEHİR TOPRAĞI REFORMU» dur.

2 — KONUT PROBLEMİ

Bugün mevcut konutlarımızdan yüzde yirmi sekizi içinde oturulamıyacak durumdadır. Konutlardan her birine ortalama 5,1 kişi düşmektedir. Konutla-

rımızın yüzde altmış dördü tek ve iki odalıdır. Ve şehirlerimizde yaşayan ailelerin yüzde otuz altısı, gelirlerinin yüzde otuz yedisini vererek kiralık konutlarda oturmaktadır. Sadece bu rakamlar bile, şehirlerimizdeki konut durumunun perişanlığını göstermektedir.

Halen şehirlerimizdeki konut ihtiyacı, mutlu azınlıkça iki ayrı yöntemle sömürülmektedir. I) Konut kiralama ticareti, II) Konut yapıp, satma ticareti.

I) Bugün şehirlerimizde, birden çok konuta sahip sömürgeci bir zümre vardır, halkın vazgeçilmez konut ihtiyacını kötüye kullanarak, konut kiralayarak istediği gibi oynamakta ve devletin sosyal konut inşaatını baltalayarak soysuzlaştırmaktadır. Ayrıca, hükümetlerin halk yararına rasyonel bir konut politikasına yönelmesini de engellemektedir. Şehirlerimizde korkunç derecede büyük bir konut ihtiyacı varken, bu zümre keyfi için değişik semtlerde, örneğin şehrin merkezi yerlerinde, deniz kıyılarında ve sayfiyelerde konutlar ayırmakta ve değişik mevsimleri değişik konutlarda geçirmektedir. Bizce ilk iş olarak, halkın bu zorunlu ihtiyacının arz - talep kanununun başı boşluğu içinde bir zümre sömürülmesine izin vermemek gerekir. Ve sömürgecinin «*Kira konusu dar gelirli yurttaşları Anayasa hükümleri içinde koruyacak tarzda ele alınacaktır.*» (Sahife - 148) sudanlığında bir düşünceyle de önlenebileceğine inanmıyoruz. Anayasamızın 30. maddesinde, açık olarak «*Mülkiyet hakkının toplum yararına aykırı olarak kullanılmıyacağı*» belirtildiği halde halen şehirlerimizde konut mülkiyeti toplum yararına aykırı olarak kullanılmakta ve Anayasamız çiğnenilmektedir. Artık konut probleminin çözülmesinin ilk şartlarından biri, birden fazla konut mülkiyet hakkının kaldırılmasıdır. Böylece, bir ailenin keyfi için bir kaç konutu işgal etmesi ve parayı konut inşaatına yatırarak kiracılıkla çalışmadan büyük para kazanma imkânları kaldırılmış olacaktır.

II) Konut ihtiyacını sömürebilmenin ikinci yöntemi, konut yapıp satma işidir. Bugün bu ticaretin revaçta olması, özel sektör yatırımlarının hemen tamamını konut inşaatına akıtmaktadır. Halen bu yüzden, mimarlık sanatından habersiz, ulusal gelirin israfı sayılabilecek, kullanışsız, çürük ve çirkin apartmanlar şehirlerimizi örümcek ağı gibi sarmaktadır. Emlâk Kredi bankası ve Sosyal Sigortalar konut kredileri, sadece şehirlerimizi sırtından hançerlemekle meşguldürler. Yapı kooperatifleri kepezeliğini sanmam ki bir duymayan bulunsun. Ve üzülererek söylüyoruz, bugün her mahallede, bir kaç konut ticareti milyoneri mevcuttur.

Bu durumların düzeltilmesi ancak, şehir toprağı reformunun şehir toprağı ve konut mülkiyetlerini sınırlamasından sonra mümkün olabilecektir. Ve

konut inşaatlarının, özel teşebbüsün sömürücü ellerinden alınarak, devlet tarafından yapılmasının sağlanması tek çıkar yoldur kanaatindeyiz.

C — PROGRAMDA BAYINDIRLIK BÖLÜMÜ

Bizim gibi geri kalmış ülkeler için Bayındırlık işlerinin önemi «*Bayındırlık işleri, ekonomik kalkınmamızın sonucundan çok şartı olan ve kalkınmayı etkileyen ön yatırımlar niteliğindedir. Gerçekten, gerekli temel yapı tesisleri olmadıkça tarım ve sanayi alanında üretimi doğrudan doğruya arttıracak yatırımlar yapılamaz.*» (Sahife - 149) denilerek programda da açıklandıktan başka, ayrıca bayındırlık işleri arasından köy içme suyu tesisi ile köy yolları toplumu bir gözle değerlendirilmiş ve bunların ekonomik önemleri bilimsel bir şekilde çok güzel belirtilmiştir. İnşaat işlerini gerçekleştirecek teknik personelin eğitimi hakkında da (Sahife - 76) övgüye değer önermelerde bulunulmuş ve haklı olarak makinalı inşaat tarzı kesin olarak kararlaştırılmıştır.

Belirttiğimiz gibi, programın bayındırlıkla ilgili kısmı buraya kadar son derece isabetli ve güzel hazırlanmıştır. Fakat ne var ki, inşaat yatırımlarının gerçekleşmesi demek olan uygulama safhası hakkında her hangi bir fikirde bulunulmamıştır. Bugün yürürlükte olan 2490 sayılı İhale kanunu ve Bayındırlık Bakanlığı Birim Fiat esasıyla, programda öngörülen ekonomik kalkınmayı sağlayacak tarzda bir inşaat devriminin başarılamayacağını kesinlikle belirtmek isteriz, veprogramın bu bölümünde inşaat sektörünün uygulama safhası hakkında yeni bir önermede bulunulmamasını da eksiklik sayarız.

Yukardan beri elimizden geldiğince anlatmağa çalıştığımız, programdaki şehircilik bilimi (urbanisme) ve inşaat tekniğiyle ilgili eksikliklerin, ikinci kurtuluş savaşımızın öncüsü TİP. yöneticileri tarafından ele alınarak tamamlattırılacaklarına yürekten inanmaktayız.

TÜSTAV

EMEKCİLER ŞİMDİ T. İ. P. İLE ŞİMDİYE KADAR SÜRÜP GİDEN BURJUVA DEMOKRASİSİNİN SINIRLARINI AŞIP DEMOKRASİ YÖNETİMİNİ TÜRKİYE'DE GERÇEKLEŞTİRMEK YOLUNA GİTMEKTEDİRLER.

YAŞAR KEMAL

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ PROGRAMINDA EĞİTİM VE KÜLTÜR

Ömür CANDAS

SİYASAL KARMAŞA

I. Cumhuriyet dönemi, Kurtuluş Savaşı sonrasında bütün halkçı dileklerine ve batıdaki klasik kişisel özgürlüklere anayasasında yer vermesine karşın, ülkemizde, geniş bir yoksul çoğunlukla küçük bir varlıklı azınlığın oluşumuna engel olamamıştır. Genel olarak - ilk yılları dışında - bu dönemde de Kurtuluş Savaşı'ndan önceki durum bozulmamış, o zamanki toprak ağaları gücünü günümüze kadar sürdürmüş, ticaret ve endüstri alanındaki dış-sömürücü çevreler ise, kapitülasyonların kaldırılmasından sonra yerini, aynı işleri görecekle yerli benzerlerine bırakmıştır. Üstelik, yanlış bir devletçilik anlayışıyla, dış kapitalistler kadar güçlü olmayan bu yerli kapitalistlere, onların işlevlerini tam görebilmeleri için devlet eliyle yardım da edilmiştir. Kurtuluş Savaşı'mızın «kapitalizme ve onun emperyalist uşaklarına karşı» yapılmış olmasıyla, yerli bir kapitalizm yaratmak isteği arasındaki çelişki onulmaz bir çaresizlik örneği değilse, koyu bir bilgisizlik ve bilinçsizlik örneğidir elbet.

Türkiye'nin, kısa zamanda Kurtuluş Savaşı öncesine dönüşü hiç kuşkusuz bu çelişmenin sonucudur. 27 Mayıs'ın basit bir «hükümet darbesi» olmaması, yeni bir anayasa getirme zorunluluğu duyması, Türkiye'nin — son zamanlarda yerini iç-savaşlara bırakan - yeni bir kurtuluş savaşını önleme çabasıdır. Gerçekten de yeni Anayasa, kişisel özgürlükleri bir hak olarak belirtmekle kalmayıp, bunların gerçekleştirilmesini, devlete görev olarak yüklemektedir. Bunun içindir ki II. Cumhuriyet Anayasası'nın en belirgin özelliği Türkiye Cumhuriyeti'ni «sosyal bir devlet» olarak tanımlamasıdır.

1961 yılında yeni anayasanın ışığı altında genel seçimler yapılmış ve demokratik düzen görünüşte «rayına oturtulmuştur.» Ne var ki yöneticiler değişmekle, anayasanın öngördüğü köklü dönüşümler yapılmamış, dünkülerin bir süreği olarak gözüken bugünkü yöneticiler de anayasaya karşın, kişisel özgürlüklerin gerçekleştirilmesi yolunda bir çaba göstermemişlerdir. Geniş halk yığınlarının gün günden daha kötü yaşama koşullarına zorlanması, bir önceki dönemde dış kapitalist çevrelerle ortaklıklara girmiş olan yerli kapitalist çevrelerin, çıkarlarını, «kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal

KIRKBES

adalet ve milli güvenlik»e aykırı olarak pekiştirmekte devletten de destek görmeleri, göstermiştir ki, bugünkü yöneticiler de yoksul çoğunluğun temsilcileri değil, sömürücü bir azınlığın temsilcileridir. Yani bugünkü devlet kurumumuza «demokratik» olma niteliğini veren eşitlik ilkesi ülkemizde gerçekleştirilememiştir. Ya da başka bir deyişle, eşitlik ilkesi, yalnızca güçlü olandan yana, yani ekonomik gücü ve yönetimi elinde tutanlardan yana işle-mektedir. Bu demektir ki, halk çoğunluğu yurt yönetimini gerçekten ele almadıkça, - yeni anayasamız halktan yana olduğuna göre - anayasayı eksiksiz uygulamadıkça, çarklar hep kendine karşı işleyecektir.

Ne var ki halkın kendi yararına işleyecek düzeni kurması, en azından, kendi karşısında kendini sömürenler kadar bilgi sahibi olmasını gerektirir. Halk oyu itici ve götürücü bir güçten yoksun kaldıkça, her zaman yönetici katının ihanetiyle karşılaşacaktır. Çağdaş bilgilerden ve bilinçten yoksun bir halk oyu, çağdaş yaşama düzeyinden her zaman uzak kalacaktır. Bu bakımdan eğitim sorunu, gücünü halka ve bilimsel gerçeklere dayayan her yönetimin en önemli sorunu olmuştur.

EMEKÇİ HALK ÖRGÜTLENİYOR

«Anayasa teminatı altında olan bak ve hürriyetlerine sahip çıkacak işçi sınıfının ve emekçi halk yığınlarının, yurt işlerinde söz sahibi olmasını sağlamakla, büyük toprak sahiplerinin ve şehirli büyük sermayecilerin, demokratik rejimi aksatan, ekonomik kalkınmayı, sosyal ve kültürel gelişmeyi frenleyen, sosyal adalet ve güvenliğe karşı koyan, zararlı nüfuz ve hakimiyetlerini önlemek, ve böylece demokrasiye ekonomik ve sosyal bir öz kazandırarak, daba ileri bir toplum düzenine, demokratik yoldan geçiş şartlarını hazırlamak» amacıyla 1961 de kurulan Türkiye İşçi Partisi, gücünü halktan ve bilimsel gerçeklerden alınmasıyla, halkın eğitimi konusunda da, yapıları az çok birbirinin aynı olan öbür siyasal kuruluşlardan farklı bir önemle duracaktı elbet. Çünkü Türkiye'nin, ilkel bir toplumsal düzenden demokratik bir düzene geçişinde karşılaştığı en büyük güçlük, kuşkusuz bu olmuştur. Çağdaş bilgileri edinme olanakları geniş olan varlıklı çevreler, örgütlenmede ve yönetimde düzenlerini kurmakta güçlük çekmemişler, üstelik yoksul azınlığın oylarıyla yurt yönetimine sahip çıkarak ilkel aldatmacalarla düzenlerini sürdürmenin yolunu bulmuşlardı. Eğitim sorunu da bunların elinde giderek halkçılık niteliğini yitirmiş, çıkarıcı sınıfın yararına işlemeğe başlamıştır. Bugün Cumhuriyetimizle yaşıt, hatta daha yeni Halk Cumhuriyetleri eğitim işlerini kökten çözerek okuma-yazma bilmeyenlerinin oranını sifra yaklaştırırken, çağımızın

ilk kurtuluş savaşını vererek yeni bir devlet kuran bu halkın çocukları «..Orta ve yüksek öğrenim imkanlarından yoksun bulunmaktadırlar. İlk öğrenim çağında olanların ancak yüzde 70 i, orta öğrenim çağında olanların ancak yüzde 32 si, yüksek öğrenim çağında olanların ancak yüzde 4 ü öğrenim görmektedirler.»

Aşağıdaki rakamlar 1959-60 öğrenim devresinde öğrenci sayısını göstermekle bu durumu açıklayacak niteliktedir.

Okullar	Öğrenci sayısı
İlkokul: şehirde	926.410
köyde	1.583.399
Orta okul	239.001
Liseler	54.862
Öğretmen ok.	21.141
Orta Teknik ve Mes. Ok.	95.211
Fakülte ve Yük. Ok.	52.060
Toplam	2.972.084
Dış memleketlerde okuyanlar:	
Devlet burslarıyla	383
Özel imkanlarla	3.665

Buna Askeri okullar ile sağlık ve ticaret okullarında öğrenim görenleri de katarsak, görülüyor ki toplam öğrenci sayısı okuma çağındakilerin ancak yüzde 30-40 kadardır. Ve ilkokulu bitirenlerin ancak yüzde 15-20 si orta öğrenime devam edebilmektedirler. Bunun nedenleri, eğitim araçlarının - öğretmen, okul, vb. - yoksul çoğunluğa ulaşamaması ve öğrenim çağındaki çocukların, öğrenime devam etmeğe yeterli ekonomik olanaklardan yoksun olmalarıdır. Yani, kısaca, devlet yönetiminin anayasaya aykırı bir yolda uygulanmakta oluşudur.

Kurulduğu günden bu yana «Anayasa'nın eksiksiz uygulanmasına» sa-
vaşan T.İ.P. programının eğitim bölümünde «Çocuğa, büyüğe, köylüye ve
kentliye eşit eğitim imkanları sağlamak, çalışanlar için gece okulları, akade-
miler ve üniversiteler kurmak ve öğrenimi bütün derecelerinde laik olarak
teşkilatlandırmak amacı ile, bir Halk Eğitim Teşkilatı kurulmasını öngörmek-
tedir.

KÖY ENSTİTÜLERİ SORUNU

Uzun yıllar ilerici halk güçleriyle tutucu yöneticiler arasında eğitim ve kalkınma alanında en çok tartışılan konulardan biri olan Köy Enstitülerine T.İ.P. gereken önemi vermiştir. «Türkiye'de bugüne kadar uygulanan eğitim politikası, bir bütün olarak yürütülmeysi ve plânlı olarak ele alınmayışı yüzünden, amacına ulaşamamıştır. Eğitim politikası ile ekonomik ve sosyal faaliyetlerin gerektirdiği ihtiyaçlar arasında ilişki kurulmadığından, işgücünün çeşitli görevlere bölümünde dengesizlikler ortaya çıkmıştır. Bu dengesizlik, çeşitli eğitim kurumları ve kademeleri arasında da kendisini en yaygın şekilde göstermiştir. Yeteri kadar öğrenim kurumu açılmayışı, öğretmen yetiştirilmesine önem verilmeyişı ve mevcut öğretmenlere de tatmin edici geçim imkanlarının sağlanmayışı yüzünden, öğrenim çağındaki milyonlarca yurttaş, okul imkanlarından yoksun kalmıştır. Okuma imkanını bulabilenlerin, bir kısmı da yetiştirildikleri alan dışında çalışmak zorunda bırakılmakta, bu durum da büyük iş gücü israfına sebep olmaktadır.» diyerek bugünkü eğitim düzenimizi eleştiren T.İ.P., programında, Köy Enstitüleri'nin zorunluluğunu ve halkçı bir eğitim düzeninin ilkelerini açıklamaktadır: «Eğitim gören yurttaşlar, sadece kitaplardan öğrenmek durumunda bırakılmayıp, bir işbirliği sistemi içinde ve iş üstünde (yaparak) bilgi ve ustalık kazanacaklardır. Böylece yurttaşlar, sosyal dayanışma ruhu içinde, yurt imkanlarını son sınırına kadar geliştirebilen üretici, aktif insanlar haline getirileceklerdir. Her derecedeki okullar imkanlar oranında iş eğitimi esasına göre düzenlenecek, ekonomik birer işletme halinde kurulup çalıştırılacaktır. Bütün okullar, toplumun ekonomik sosyal hayatı ile bağımlı ve ona uygun bir sistem içinde eğitim faaliyetinde bulunacaklardır. Böylece okullar, aynı zamanda planlı kalkınmanın halka açıklanıp benimsenmesi içinde de görevli olacaklardır. Çalışanları iş yerlerinde eğitmek için mesleki eğitimle birlikte genel kültür veren dersbaneler açılacaktır. T.İ.P., köyü bütünü ile kalkındırabilecek inançlı elemanları aynı ülkü içinde yetiştirmek amacı ile Köy Enstitüleri'ni yeniden kuracaktır. T.İ.P., Köy Enstitüleri'nin köyde eğitim meselesini çözmek için, memleket gerçeklerine en uygun ve yüzde yüz milli bir çözüm yolu olduğuna inanır. Yeniden kurulacak bu enstitülerde, eskiden olduğu gibi, iş eğitimi, demokratik eğitim, eşit eğitim ilkeleri uygulanacak ve bu okulların bölgelerinin meseleleri ile ilgilenen, bunlara çözüm yolları arayan kurumlar olmaları sağlanacaktır.»

Görülüyor ki, başka ülkelerde de benzerleri kurularak başarılı sonuçları

alınan Köy Enstitüleri'ni, yıllardır savunan ilerici güçlerin yanında yer alarak programına sokan ilk parti yine T.İ.P. olmuştur.

KÜLTÜR VE SANAT

Bugünkü ekonomik düzensizliğin üst yapıyı da etkilediği, kültür ve sanat alanında da bir karmaşa yarattığı gerçeği ortadadır. Özellikle az-gelişmiş ülkelerde kültür sorununun kesinlikle çözümlenemeyişi bizde ve benzer ülkelerde devletin uygulayacağı kültür ve sanat politikasını tartışmaya açık bir düzeyde bırakmıştır. T.İ.P. programında da yer alan; sinema, tiyatro, edebiyat ve güzel sanatlarla ilgili çalışmaları destekleme ilkesi, ancak uygulamada görülebilecek geniş bir inceleme konusudur. Bu bakımdan T.İ.P. de programında, çeşitli sanat kollarına değgin düşüncelerini ana çizgiler olarak belirlemiştir. Özellikle bugün sanatçıların yapıtlarını güç koşullar altında vermelerine ve yapıtlarının gerektiğince değerlendirilmesine çözüm yolları aranmıştır. Programın bu bölümünde öngörülen çözüm yolları arasında, «Bir 'Milli Sinema Merkezi'nin kurulması, Öğretici ve yetiştirici nitelikte kısa metrajlı dökümanter filimlerin geniş ölçüde yapılmasının devlet tarafından finansı edilmesi, bir sinema enstitüsü ve bir sinema müzesinin açılması, bunların yanında büyük ve tam teçhizatlı bir filim çekim stüdyosu ve laboratuvarının devlet tarafından kurulup işletilmesi, kaliteli ve uzun metrajlı filimlerin yapımını kolaylaştırmak üzere devletçe bir 'kalite fonu ve ödül sistemi' kurulması, kaliteli filimlere vergi indirimi uygulanması; sinemanın, halk kitlelerinin yetişmesi, insanları birbirine tanıtip sevdirmesi, hayatı her yönü ile gözler önüne sererek halk yığınlarını bilince ulaştırması bakımından yararı göz önünde tutularak üzerinde önemle durulmuştur.» Tiyatro, edebiyat ve öbür sanat kollarında da buna benzer, devlet yardımları ve ödüller konulması önerilmektedir. Çünkü T.İ.P. e göre, «Ekonomik kalkınma ile kültürel kalkınma birbirine bağlıdır ve birbirlerini karşılıklı etkiler. Geniş anlamıyla kültürel kalkınma bütün sosyal müesseselerde, eğitim, bilim, fen, sanat ve edebiyatta ilerleme ve gelişme ile sağlanır.»

ÖN SEÇİMLERDE ÖTEKİ PARTİLER VE TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

Hilmi Özgen
T.İ.P. İSTANBUL BAĞIMSIZ ADAYI

10 Ekim Seçimleri için Türk Hakiminin gözcülüğü altında yapılan Millet Vekili Adaylarının Ön Seçimleri çeşitli yönlerden bir çok gerçekleri ortaya koydu. Seçilen Adayların nitelikleri ve seçimler sonunda karşılaşılan sürprizler bakımından bu gerçekleri açıklamaya çalışacağız.

1 — C.H.P. Adaylarının ön seçimleri ortanın solunda olduklarını ileri süren Genel Başkana ayak uydurabilecek nitelikteki kişilerin kazanmalarını sağlamamış olup, üstelik yabancı Petrol Şirketlerinin bu Parti içindeki sözcülerinden bazıları aday Listelerinin ön sıralarında yer almayı başarmışlardır.

Bu nitelikteki olumsuz Adayların ön sıralara geçmesi küçük İllerimizdeki mahalli çekişmelerin bir sonucu olarak mutalaa edilebilirse de bu seçimlerde oy kullanan C.H.P. Delegelerinin genellikle bilinçsiz hareket ettiklerini ve Sayın İnönü'nün ileriye sürdükleri devrimci görüşü benimsemekten çok daha gerilerde bulduklarını ortaya çıkarmıştır.

Bu Parti Adaylarının seçimlerinde en şaşırtıcı olay Meclis Başkanı Sayın Sirmen'in kendi memleketi olan Rize'de üçüncü sıraya düşmüş olmasıdır ki, bu olayın da profesyonel Politikacıların davranışlarını göstermesi bakımından büyük bir değeri vardır. Filhakika Millet Vekili ödeneklerinin arttırılması yolundaki Meclis kararı yürekli ve namuslu bir kişi olan Sayın Sirmen'in bu kararı imzalamaması yüzünden uygulanamamış olup sonradan imdada yetişen Ana Yasa Mahkemesi kararı Meclis Başkanının bu tasarrufunu meşrulaştırmıştır. Rize'de meydana gelen olay çeşitli Partilere bağlı Millet Vekillerinin ödenekler konusunda birleşmeleri gibi Meclise yeniden girecek Adayların da Sayın Sirmen'e karşı aynı husumette birleştiklerini göstermektedir. Bu da memleketimizin siyasi ahlâk bakımından hangi basamaklarda bulunduğunu açıkça ortaya koyan acı bir gerçektir.

Kezâ Meclisteki faaliyetleriyle İşçi hakları aleyhine çalıştıkları iddia olunan bazı Millet Vekillerinin durumları Parti teşkilâtınca da anlaşarak bu gerici ve çıkarıcı kişilerin yeni listelerde ön sıraları elde edememeleri sonuncunu vermiştir.

2 — Adalet Partisi Adaylarının ön seçimleri ise genellikle bu Partinin kuruluş ve yürütülüşündeki gayelere uygun olarak tecelli etmiş olup bir intikam

Partisi olan bu teşekkülün yeni Adaylıklarına eskilerin Kanuni mirasçılarının geçmeleri bu yoldaki inançları takviye etmektedir.

Ancak mahalli çekişmeler ve menfaat ihtilâfları bazı rekabetler doğurduğundan eski Millet Vekillerinin önemli bir kısmı ön seçimleri kazanamamışlar ve yerlerini daha paralı ve açığız kişilere bırakmışlardır. Bu Partinin mensupları kendilerini 10 Ekim iktidarına namzet gördüklerinden ön seçimleri kaybeden Adayların kolayca susturulması mümkün olmuş ve Devlet İktisadi Teşekküllerindeki 300 den fazla Yönetim Kurulu Üyeliğinin kendilerine dağıtılacağı vaatleriyle avutulmuşlardır.

Buna rağmen bazı yerlerde ön seçimlere itirazlar yapıldığı ve şiddetli yumruklama ile öfkelerin dağıtıldığı görülmüş olup, birbirleri aleyhine iftira ve teviz kampanyaları ile Oyların bölünmesine sebep olan bu Adaylar çok kez Seçime katılan Delegelerin ancak üçte birinin Oylarıyla ön sıralara geçmişlerdir. Ayrıca büyük Şehirlerde Sandık başlarındaki izdiham dolayısıyla bazı Delegelerin damgalı kâğıtları ellerine alıp akıl danışacakları kimselerin tavsiyesi-göre liste doldurdukları da söylenmektedir.

3 — Yeni bir hüviyete bürünen C.K.M.P. Adaylarının ön seçimleri ise 10 Ekim seçimlerinde kazanma şansları zayıf olduğu için fazla iddialı olmamış ve daha önce sevki idareyi ele geçiren Genel Merkez İdarecilerinin ön sıraları sadık dostlarına ikram etmesi yüzünden büyük çekişmeler önlenmiştir. Ancak bazı yerlerde dostlara dağıtılan bu imtiyazlı yerler yüzünden listelerin diğer Adayları toptan istifa ederek Partiyi müşkül durumda bırakmışlar ve büyük vaatlerle Partiye alınan İşçi Temsilcileri kendilerine pay çıkmadığını görünce topluca ayrılmışlardır.

4 — Millet Partisinin Adayları Ulu Hakanının fermanı ile seçildiğine ve Bakımsızlıktan ölüm döşegine serilen Yeni Türkiye Partisinin Adayları ise zaten seçilme ümitleri olmadığı için sessiz sedasız ceryan etmiş olup, Gazetelerde bir kaç sütunluk yer işgal ederek duyulmamış isimlerin halka duyurulması en büyük kazançları olmuştur.

5 — Seçim şuuruna erişme ve Partinin kuruluş gayesini kavrama bakımından en olumlu sonuçlar en genç ve parasız bir Parti olan Türkiye İşçi Partisinin Aday Seçimlerinde görülmüş olup bu yeni Parti ilk imtihanını yüzakiyle vermiştir.

Partinin Tüzüğünde her kademedeki seçimlerde kol ve kafa işçilerinin aynı oranda temsil edilmesi yazılı olduğuna göre tek sandık içinde toplanacak oyların bu ilkeye uygun düşüp düşmeyeceği iendişe konusu idi. Fakat seçim so-

nuçları göstermiştir ki bu Parti kademelerinde görev alan ülkücü kişiler toplum şuuruna erişmiş olgun Politikacılar olarak görevlerini çok iyi anlamışlar ve bu dengeyi şaşmaz bir bilinçle sağlamışlardır. Örneğin İstanbul listesinde yüksek memurluklarda bulunan toplumcu bir adayın, Emekçiler davasındaki çalışma gücü henüz denenmediğinden küçük bir çiftcinin ve adı duyulmuş bir şöförün altında yer alması gayet normal karşılanmış ve küçük bir İlimizin Aday listesinde ancak üçüncü sırayı alabilen çok değerli bir Generalimiz bu sonuçtan dolayı hiç bir üzüntü duymaksızın çalışmalarına devam etmiştir.

Ne bir yalvarış, ne bir şikâyet duyulmadan geçen ön seçimler bu Partide büyük bir olgunlukla ceryan etmiş olup toplumcu aydınlarla namuslu emekçiler Genel Merkez kontenjanlarının kullanılmasında da aynı ölçülerin uygulandığına emindirler.

Şimdi, bu küçük müşahedelerimizi genel bir sonuca bağlayarak şu hususu belirtmek isteriz ki hiç bir doktrine dayamayan karma takım Partilerinin Millet Vekili Adayları para harcama güçlerinin derecesine, çenelerinin kuvvetine ve çevrelerindeki yordakçuların nüfusuna göre Oy toplayarak listelerdeki yerlerini alırlarken yeni kurulan ve Devletin Kanuni himayesi bile esirgenerek hiç bir mali yardım yapılmayan küçücük bir Parti kendi Adaylarını, bunların emekçi davasına harcadıkları alınterine göre seçmiş ve en başarılı çalışanları liste başlarına koyarak Türk Halk Oyu önünde şerefli bir imtihan vermiştir.

Ön seçim sonuçlarına göre vardığım bu kanaatları okuyucularımızın takdirlerine sunarken üç yıl önce Yurdumuzda sadece üç hafta kalarak memleketine dönen Alaska Senatörü Mr, Grüning'in Amerikan Senatosunda söylediği sözleri hatırlatmayı lüzumlu görüyoruz:

«27 Mayıs devriminden hemen hemen hiç bir zarar görmeden kurtulan sağ kanadın Feodalist ve zengin unsurları Parlamentoda temsil edilen beş Siyasi Partinin hepsini sıkı sıkıya avuçlarının içine almışlardır. Sol kanad ise Parlamentoda rakan itibarıyla güçlü olmamakla beraber büyük akisler yapan bir sese sahiptir. Öğrenciler, aydınlar ve genç subaylar tarafından gittikçe daha fazla desteklenmektedirler...»

Son günlerde çeşitli bahanelerle bu Partiyi seçimlere sokmak istemeyen sağcı ve çıkarıcı çevrelerin Komünistlikle suçlamayı unuttukları bir Amerikan Senatörünün bu sözlerinde aldanıp aldanmadığını 10 Ekim seçimleri ortaya çıkaracağından şimdilik fazla bir şey söylemeden seçim sonuçlarını beklemeyi daha doğru bulmaktayız.

T. İ. P. SEÇİM BİLDİRİSİ

Türkiye İşçi Partisinin Türk toplumundaki yeri Birinci büyük kongrenin yapıldığı Şubat 1963 den bugüne kadar geçen iki yıl içinde büsbütün aydınlığa çıkmış 52 İlde seçimlere katılan örgüt kafa ve kol işçilerinin birlik ve beraberlik bilinci içinde sosyalizmin ilk savaşlarını vermeyi başarmıştır. Bu savaş, yurdumuzun bugün içinde bulunduğu siyasal ortamda 1923 ün yarattığı antikapitalist ve antiemperyalist milli mukavemet cephesinin ilkelerine bağlıdır ve bütün gücünü bu ilkelerden alır. Nitekim 19 Eylül 1965 günü İstanbul'da seçim kampanyasını açan partinin bütün konuşucuları, işçiler, sanatçılar, bilim adamları, yazarlar bu gerçeği tekrar tekrar belirtmiş ve onbeş bini aşan Türk vatanseveri varoluş ilkelerimizin en güçlü savaşçıları olarak tarihimize yeni bir Sultanahmet mitingi kazandırmayı başarmıştır.

T.İ.P. seçim bildirisinin büyük bir kısmını yayımlarken Eylem okurlarını yeniden parti etrafında birleşmeye çağırıyor ve bu çağırışı bütün Türk vatanseverlerine ulaştırmalarını diliyoruz.

TOPRAK MESELESİ.

Türkiyede 3 milyon köylü ailesi vardır; çalışan nüfusumuzun % 70 ten fazlası geçimini tarım işleriyle, tarla işleriyle sağlıyor. Oysa, bunlardan 510 bin ailenin hiç toprağı yoktur; ırgatlık, rençberlik ederek geçinmeğe çalışırlar. 2 milyon 122 bin ailenin de işlediği toprak parçaları 1 ile 100 dönüm arasındadır. Yani çoğunluğunun işledikleri toprak, ailelerini geçindirmeğe yetmemektedir. Buna karşılık 30 bin, 50 bin, 100 bin dönümlük ve 100 bin dönümden aşkın, memleket kadar geniş topraklar bir avuç toprak ağası ailenin elindedir. Bu duruma kesinlikle son verilmesi kalkınma davamızın temel meselesidir. Çünkü tarımda üretimin arttırılması sanayileşmemize destek olacağından başka işsizliğin kısmen önlenmesi de gene toprak ve tarım reformlarının bir an önce gerçekleştirilmesini zorunlu kılar.

Türkiye İşçi Partisinin toprak reformu anlayışı ekonomik ve politik olmak üzere iki hedef gütmektedir:

Toprak reformu ile hem topraksız veya toprağı yetmeyen köylü aileleri

toprağa kavuşturulacak ve tarımda verim arttırılacaktır, hem de toprak ağalarının yoksul köylü vatandaşı ve genellikle memleket politikası üzerindeki antidemokratik, tutucu ve gerici nüfuz ve hâkimiyetleri sona erdirilecektir. Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince, Anayasamızın emrettiği gibi derhal çıkarılacak Toprak kanunu ile topraksız ve toprağı yetmeyen köylüler, üzerinde çalıştıkları toprağa sahip olacaklardır. Bunun için büyük toprak sahiplerinin ellerindeki topraklar kendilerine en çok beş yüz dönüm bırakılarak Anayasamızın öngördüğü şekilde kamulaştırılacaktır. Kamulaştırılan bu topraklar ve bugüne kadar ağalara peşkeş çekilen hazine toprakları parasız olarak köylüye dağıtılacaktır. Ve tapuları ellerine verilecektir.

Toprak reformu kanunu merkezdeki uzmanlardan kurulu teşkilât ile köy kurulları tarafından birlikte uygulanacaktır. Topraksız ve toprağı yetmeyen köylüler kendi aralarında köy kurullarını seçeceklerdir. Köy kurulları toprak reformunu bölgelere, tarımın çeşidine, toprağın verimliliğine göre kanunun tesbit ettiği esaslar dairesinde uygulayacaktır. Ailesini geçindirecek kadar toprağı bulunan orta halli köylülerin toprağına dokunulmayacaktır.

Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince toprak reformu bölge bölge değil, bütün memlekette derhal uygulanacaktır. Ve toprak dağıtımını sürüncemede bırakılmıyacaktır. Hileli ve danişıklı yollara baş vuran büyük toprak sahiplerinin bütün tertiplerini boşa çıkaracak tedbirler birer birer alınacaktır.

Türkiye İşçi Partisinin iktidara gelmesiyle toprağa kavuşan yoksul köylüler ile orta halli köylü ailelerine, bugüne kadar toprak ağalarının faydalandıkları banka kredileri, ucuz tohumluk, gübre, ilaç gibi yardımlar yapılacak; bunlar traktör, biçer-döğür gibi araçlardan yararlandırılacaktır. Bu maksatla memleket çapında Devlet Tarım İstasyonları kurulacaktır. Böylece hem verim artacak, hem de fakir köylü tefecilerden, faizcilerden kurtarılacaktır. Ayrıca Devlet, mahsülü değerine satın alarak fakir köylüyü kapkaççı tüccardan kurtaracaktır.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK:

Türkiye İşçi Partisi Anayasamızın ön gördüğü köklü dönüşümlerle insanın insanı sömürmesine son veren bir düzen kuracaktır. Bu düzende işçiler ve bütün emekçi halkımız emeklerinin tam karşılığını alacaktır. Türkiye İşçi Partisi haftada beş gün ve 40 saat çalışma esasını kabul eder. Bu çalışma süresi için, yapılan işe uygun ve işçi ailesine insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlayacak miktarda ücret ödenir. Bundan fazla çalışıldığı takdirde fazla mesai sayılacak ve zamlı ücret ödenecektir.

ELLİDÖRT

Ücretler «oynak merdiven» sistemine göre hayat pahalılaştıkça ona paralel olarak arttırılacaktır.

İş kanunu, Deniz-İş kanunu, Sendika kurma, Grev hakkı bugünkü Anayasamıza aykırı kısıtlamalardan tamamen temizlenecek; çalışma hayatına tam bir demokratik ruh ve düzen hâkim kılınacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, zaten Anayasamızda da bulunmayan ve işverenlere işçiyi aç bırakmak suretile pazarlık imkânını veren lokavt müessesesini kesinlikle yasaklıyacaktır.

Bugünkü iş kanunu yürürlükten kaldırılacak ve işçinin yararına olarak yeni bir iş kanunu çıkarılacaktır. Yeraltı işçileriyle sağlık için tehlikeli iş kollarında çalışan ağır işçiler için özel hükümler getirilecektir. Yeniden düzenlenecek İş kanunu, tarım işçilerine ve tek işçi çalıştıran yerlere de uygulanacaktır. Ancak çıraklığın özellikleri göz önünde tutularak usta ile çırak arasındaki münasebetler ayrıca düzenlenecektir.

İşsizlik sigortası kurulacak ve bütün sosyal sigortalar ve diğer sosyal güvenlik tedbirleri, işçi köylü, zanatkâr, küçük esnaf, memur ve dar gelirli serbest meslek sahiplerini ve ailelerini kapsayan şekilde genişletilecektir. Böylece hiç bir emekçi yurttaş hastalık, kaza, ölüm, işsizlik ve ihtiyarlık hallerinde kaderiyle baş başa yalnız bırakılmıyacak, toplumun yardım ve himayesine kavuşturulacaktır. Sosyal sigorta kanunu bu amaçla değiştirilecektir. Sosyal sigorta fonlarının, iş verenlere kredi şeklinde çarçur edilmesine Türkiye İşçi Partisi kesinlikle son verecektir. Bu fonlar yalnız işçiler yararına harcanacaktır.

GENÇLİK VE EĞİTİM:

Gençlik, özellikle yüksek öğrenim gençliği yurdumuzun ilerici, dinamik kuvvetleri arasındadır. Bütün az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi bizde de gençlik hareketleri tümünde anti-amperyalist, halkçı bir nitelik taşımaktadır ve bu niteliği gün geçtikçe kuvvetlenmektedir. Toplumun ilerleme ve kalkınma isteklerini dile getirmede, bunları memleket halkoyuna ve dünyaya duyurmada, halkı uyandırmada ve iktidar çevreleri üzerinde bir baskı grubu etkisi yapmada gençlik teşekküllerinin önemi büyüktür.

Esasen Yüksek Öğrenim gençliğimiz 27 Mayıs ve yeni Anayasamızı getiren toplumsal şartların gelişip belirgin hale gelmesinde büyük rol oynamış ve zamanın baskı idaresine karşı demokratik hak ve hürriyetleri canını tehlikeye sokarak, kurbanlar vererek savunmuştur.

27 Mayıs'dan bu yana da gençliğimiz, sömürücülüğe ve emperyalizme

karşı, halktan ve emekten yana olan her harekette başta gelen bir unsur ol-
muştur.

Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince Türk gençliğini köyde ve kentte, çalışma ve öğrenim hayatında demokratik esaslar üzerinden teşkilâtlandırarak, gençliğin memleket hayatında ve kalkınmasında da ha etken bir rol oynaması şartlarını sağlayacaktır.

Gençlik meselesi eğitim meselesi ile doğrudan doğruya ilintilidir. Türkiye İşçi Partisinin görüşüne göre eğitimde ilerleme ve gelişme ile ekonomik kalkınma birbirine bağlıdır ve birbirini karşılıklı etkiler. Çünkü daha çok ve daha iyi okullar yapmak, öğretmen yetiştirmek, öğretim araçları temin etmek bir mali imkân meselesidir. Ve ancak emekten yana plânlı bir devletçilikle eğitimin imkân ve araçları hızla ve memleket çapında temin edilebilir. Yeni kuşaklar hem verimli bir üretim veya hizmet unsuru olarak, hem de kişiliği bütüleşmiş, kültürlü, bilinçli birer yurttaş olarak yetiştirilecektir. Bu maksatla bütün eğitim müesseseleri toplumun üretim hayatıyla doğrudan ilişkiler kurulacak şekilde yeni bir düzene sokulacaktır. Genel kültür eğitimi ile meslekî öğretim kaynaştırılarak verilecektir. Köyde kentte çalışan gençlere de meslekî bilgilerini, genel kültürlerini ve kişisel istidat ve kabiliyetlerini geliştirmek imkânlarını sağlayacak gece okulları, bilim, sanat, edebiyat, teknik enstitüleri açılacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, toplumun çeşitli sınıf ve tabakaları arasında görülen eğitim imkânları eşitsizliğini ortadan kaldıracaktır. Her dereceden okullar ve Üniversiteler devletin malî imkânları geliştikçe tüm parasız hale getirilecektir. Geniş bir burs sistemi uygulanacak, yatılı devlet okulları çoğaltılacaktır. Köyde, kentte üstün kabiliyetli halk çocuklarını bulma ve bunlara, kabiliyetlerine uygun bütün eğitim ve yetiştirme imkânlarını sağlamak üzere tedbirler alınacaktır.

Çocuk ve gençlerin eğitimi yanısıra yetişkinlerin eğitilmesi ve yetiştirilmesi de önemle ele alınacak, bir Halk Eğitim Teşkilâtı kurulacaktır. Orta ve yüksek öğrenimin özelliklerini kapsayan kısa devreli Halk Akademileri açılacaktır.

Türkiye İşçi Partisi Köy Enstitülerini yeniden açacaktır. Türkiye İşçi Partisi, köy enstitülerinin, köyde eğitim meselesini çözecek, memleket gerçeklerine en uygun ve yüzde yüz millî ve başka yerlerde benzeri olmayan bir eğitim metodu olduğuna inanır. Köy Enstitülerine öğretmen yetiştirmek amacı ile aynı ilkelere uygun olarak öğretim yapan Yüksek Köy Enstitüsü'nü de yeniden açacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, kültürel bağımsızlığın, politik ve ekonomik bağımsız-

sızlık kadar önemli olduğuna inanır. Bunun için her seviyede eğitim ve bilimsel araştırma kurumlarımız yabancı devletlerin malî ve kültürel nüfuzundan kurtarılacak, millî bir eğitim ve araştırma sistemi kurulacaktır.

DEMOKRASİ VE TEMEL İLKELER :

Türkiye İşçi Partisi yukarıda açıklanan ve memleketimizin kalkınması için şart olan işleri en geniş bir demokratik anlayışla ve aşağıdaki ilkelerin ışığı altında yürütecektir:

a — HER ŞEY İNSAN İÇİN; EMEK EN YÜCE DEĞERDİR :

Türkiye İşçi Partisi herşeyin insan için olduğuna inanır. Maddî ve manevî bütün zenginliklerin yaratıcısı da insandır, onun yaratıcı emeğidir. Bundan dolayı Türkiye İşçi Partisi, emeği toplumda en yüce değer olarak kabul eder. Bütün nimetler emeğe göre paylaştırılmalıdır. Haklar, yetkiler emek değerine göre kazanılmalıdır. Atatürkün dediği gibi «Çalışmak sayesinde bir hakkı kazanırız. Yoksa arka üstü yatmak ve hayatını çalışmadan geçirmek isteyen insanların bizim toplumumuz içinde hakkı yoktur, yeri yoktur» Atatürk böyle diyor, Bunun içindir ki Türkiye İşçi Partisi her vatandaşın, harcadığı emeğe göre değer almasını ve kazancının gene harcadığı emeğe göre hesaplanmasını zorunlu görür. Türkiye İşçi Partisi, millî geliri vatandaşlar, sınıflar ve bölgeler arasında paylaştırırken emeği biricik ölçü olarak kabul etmektedir. Emek sadece ekonomik bir değer değil, aynı zamanda ahlâki bir değerdir.

Türkiye İşçi Partisi şu inançtadır ki, emeği en yüce değer sayan bir toplum düzeninin kurulması yepyeni bir insan anlayışının doğmasına sebep olacaktır. Kardeşçe dayanışma ve işbirliği esasına göre yepyeni bir hak ve ödev anlayışı ile hareket eden vatandaşlarımız demokratik, toplumsal ve tam bağımsız bir Türkiyenin kuruluşunda en yüksek derecede yaratıcı bir güç hâline geleceklerdir. Sosyal münasebetler insana saygı ve sevgi temeli üzerine kurulacaktır. Ve böylece yepyeni bir iktisadî ve politik düzende yaşayan vatandaşlarımız insanı en son dereceye kadar yücelten, en temiz ahlâk kurallarına bağlanmış bulunacaklardır.

b — «HAYATTA EN HAKİKİ MÜRŞİT İLİMDİR» :

Türkiye İşçi Partisi her işte bilimin en sağlam yol gösterici olduğuna

inanmaktadır. İnsanlar bilim ve teknik sayesinde daha çok hürriyete ve mutluluğa kavuşmak için tabiatı, toplumu ve kendilerini değiştirme gücüne sahip olurlar. İnsanlar bilim kanunlarını bula bula dünyayı gittikçe daha güzel, daha iyi, daha doğru ve kendileri için daha yararlı hâle getirmişlerdir ve getirmektedirler. Halbuki sömürücü ve çıkarıcı düzenden yana olan partiler, bilimin bu imkânlarından, temsil ettikleri sınıf ve zümrelerin çıkarlarıyla çalıştığı için yararlanamazlar. Çünkü toplum düzenini halk yararına değiştirmek bunların işine gelmez. Türkiye İşçi Partisi nüfusumuzun yüzde 99'unu kapsayan büyük emekçi kitlesinin partisi olduğundan bu niteliği icabı katıksız olarak bilimden yanadır. Ve bundan dolayı Türkiye İşçi Partisi, politikasını bilime göre çizer ve gene bilimin ortaya koyduğu gerçekleri göz önünde bulundurarak yürütür.

c — MİLLİYETÇİLİK VE HALKÇILIK :

Türkiye İşçi Partisi milliyetçiliği halkçılıktan ayrı düşünmez. Memleketin bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün sayar. Milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip kişiliği olan bir üyesi olarak, bilimde, teknikte, kültürde ekonomide ve toplum hayatının her alanında daima yüceltmeyi amaç bilir.

Türkiye İşçi Partisi milliyetçiliği dünya haklarının, insanlık, demokrasi, hürriyet, bilim ve ilerleme yolunda kardeşçe ve barış içinde yarışmalarının itici, manevî kuvveti sayar. Her halde Türkiye İşçi Partisinin milliyetçilik anlayışı vatandaşlarımız arasında din, mezhep, dil, ırk ayrılıkları bakımından eşitsizlikler yaratılmasına kesinlikle karşıdır.

Türkiye İşçi Partisi başka milletleri aşağı gören emperyalizmin yayılma politikasına bayraklık eden, saldırgan, faşist milliyetçilik anlayışını kökten reddeder. Kökü Millî Kurtuluş Savaşımızda bulunan milliyetçiliğimiz, antiemperyalisttir ve halkçıdır.

d — DİN VE LAİKLİK :

Türkiye İşçi Partisi vatandaşın dinî inançlarına içtenlikle saygı duyar. Anayasa teminatı altında olan dinî inançlarından dolayı hiç bir vatandaşın ibadeti yasaklanamaz ve hiç bir vatandaş dinî inançlarından dolayı kınanamaz, hor görülemez. Kamu düzenine, veya genel ahlâka veya bu amaçlara aykırı olmayan ibadetler, dinî ayin ve törenler serbesttir.

Türkiye İşçi Partisi doğrudan doğruya halkımız tarafından kurulmuş bir

parti olduğu için üyelerinin büyük çoğunluğu müslümandır. Küçük bir kısır da başka dinlerden veya felsefî inançlara sahip olan Türk vatandaşlarıdır. Bundan dolayı çıkarıcı çevreleri Türkiye İşçi Partisine yönelttikleri dinsizlik suçlaması bir iftiradan ibarettir. Halkın partisi elbette ki onu kuran, onu geliştiren ve yaşatan halkın dinine samimiyetle saygı duyuracaktır. Bu gayet tabii bir hâldir.

Beri yandan Türkiye İşçi Partisinin gerçekleştirmek kararında olduğu ekonomik, sosyal, politik toplum düzeninin dinî inançlarla çelişen bir yanı yoktur. Esasen hiçbir din, sömürücülerin, çıkarıcıların eline düşüp te ilk saf şeklini kaybetmediği sürece, çalışan insana karşı değildir. Dinimiz ve öteki dinler ilkeleriyle her zaman çalışanın yanında ve sömürücünün karşısında olmuşlardır. Dinin ilkeleri cümle kötülöklere karşı olmaktadır. Müslümanlık ta, dinler arasında sosyal yardımlaşmaya, sosyal adalete en çok yer vereni, fakir fukaranın, ezilmişin, hakkı yenmişin en çok yanında olanıdır.

Ancak Türkiye İşçi Partisi, halkımızın temiz dinî inançlarının çirkin politikacılar ve çıkarıcılar tarafından istismar edilmesine, dünya işleriyle din işlerini birbirine karıştırılmasına ve böylece masum vatandaşlarımızın toplum reformlarına karşı çıkarılmasına izin vermez ve vermiyecektir.

Hiç kimse dinî inançları istismar ederek, devletin sosyal, ekonomik, politik ve hukukî temel düzenini din kurallarına dayattırmağa kalkışamaz. Lâikliğe aykırı olan bu gibi davranışların Türkiye İşçi Partisi kesinlikle karşısındadır.

Fakat Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince vatandaşlarımız din ve felsefî inançları bakımından bugünkü ile kıyaslanamıyacak derecede hür ve serbest olacaklardır.

c -- MÜLKİYET ••

Türkiye İşçi Partisi, mülkiyet ve miras haklarını tanıır Vatandaşların yarına güvenle bakabilmeleri, insanca yaşayabilmeleri için mal mülk, ev bark sahibi olmalarını zorunlu görür. Bugün yokluk içinde yaşayan vatandaşı bir eve kavuşturmak, ihtiyaç duyduğu malları yeteri kadar tüketecek duruma getirmek başlıca amacımızdır.

Ancak, Türkiye İşçi Partisi, hiç kimsenin malına mülküne dayanarak vatandaş sömürmesine göz yumamaz.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına da olmak gerekir. Çünkü mülkiyet, hak sahibine ödevler de yükler. Türkiye İşçi Partisi millî ekonominin kilit taşı durumunda olan büyük üretim araçlarını (Demir çelik tesisle-

ri) millet malı hâline getirecek ve halkın eliyle millet yararına işletecektir. Çünkü bunlar özel kişilerin mülkü olarak işletildiği takdirde, insanın insanı sömürmesine yol açmaktadır; halk kitlelerinin mal, mülk edinmesine engel olmaktadır. Bu durum ayrıca ilerlemeyi, ekonomik kalkınmamızı kösteklemekte ve başta işsizlik olmak üzere türlü ekonomik ve sosyal âfetlere yol açmaktadır.

Bugün mülkiyet hakkını savunur görünenler ve Türkiye İşçi Partisini mülkiyete karşı imiş gibi gösterenler aslında küçük bir azınlığın mülkiyet hakkını savunmaktadırlar; köyde kentte büyük ahali çoğunluğunun insanca yaşayabilmek için gerekli mal mülkten mahrum, yoksulluk içinde yaşamasını ise hiç umursamamakta, hattâ engellemektedirler.

Bundan dolayıdır ki, Türkiye İşçi Partisi büyük üretim araçlarının özel mülk olmasına prensip itibarıyla karşıdır. Bunun dışında Türkiye İşçi Partisinin amacı vatandaşı daha çok mal mülk sahibi etmektir.

1 — AİLE VE KADIN

Türkiye İşçi Partisi aileyi toplumun temel müessesesi, sayar. Gelecek nesiller ilk terbiyeyi aile çevresinde aldığı için ailenin düzenli, mutlu, kültürlü bir hayat seviyesine eriştirilmesine önem verir. Bugün hayat pahalılığı, gelir darlığı, geçim sıkıntısı ailelerde geçimsizliklere yol açmakta, aile hayatını huzursuz kılmaktadır. Ana ve babalar çocuklarının ihtiyaçlarını gönüllerinin dilediği gibi karşılayamamak, onları okutamamak mutsuzluğu içindedirler. Yoksul halk çocukları daha okul ve oyun çağındayken ve okumak, oynamak, tatil aylarını zevkle geçirmek onların en tabii hakkıyken, ailenin geçimine yardımcı olabilmek için en ağır iş şartları altında fabrikalarda, atölyelerde, tarlalarda çalışmak zorunda kalıyorlar. Daha ergin çağa gelmeden hayatın bin bir çilesi, maddî ve manevî tehlikeleriyle karşılaşılıyorlar.

Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince aileyi bu durumdan kurtaracaktır. Türkiye İşçi Partisinin gerçekleştireceği ekonomik ve kültürel kalkınma ile aile müessesesi kuvvetlenecek, aile refaha ve mutluluğa ulaşacaktır.

Kadının gerek aile içinde ana olarak, gerek yurdumuzun bütün çalışma ve üretim alanında en ağır hayat şartları içinde bulunduğu bir gerçektir.

Mevcut kanunların kadına tanıdığı haklar sağlam bir ekonomik ve sosyal temele dayanmadığı için, toplumumuzda kadın, en çok sömürülen varlıktır.

Türkiye İşçi Partisi, her alanda kadın haklarını sağlam temellere dayayarak Türk kadınına lâyık olduğu özgür ve şerefli yeri kazandıracak, özellikle

ekonomik eşitsizliğe ve kadını hor gören anlayışa son verecektir. Çalışan kadının aile hayatı içindeki ödevlerini yerine getirilmesine engel olan şartları değiştirecektir.

g — TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİNİN DEMOKRATİK ANLAYIŞI :

Türkiye İşçi Partisi siyasi demokrasiye bağlıdır. İktidarın seçimle el değiştirmesini öngörür. Beri yandan Türkiye İşçi Partisi halkın oylarıyla iktidarı aldıktan sonra muhalefetin temel haklarına saygılı olacaktır ve halkın güvenini kaybettiği zaman yani seçimleri kaybettiği vakit iktidardan çekilecektir.

Türkiye İşçi Partisi gerekli gördüğü köklü dönüşümleri, reformları gerçekleştirirken Anayasamızda yer alan temel insan haklarına yani düşünce, söz, toplantı ve basın hürriyetlerine, dinî ve felsefî inanç hürriyetlerine, bilim ve sanat hürriyetlerine ve sendika grev, toplu sözleşme, hak ve hürriyetine, kıyası Anayasadaki bütün hak ve hürriyetlere en derin saygıyı gösterecektir.

Ancak şu var ki, demokrasiyi bundan ibaret sayarsak emekçi halkımızın yoksulluğuna ve Türkiyenin geri kalmışlığına çare bulmak mümkün olmaz. Çünkü köklü dönüşmeler ve reformları benimsemesi ve istekle uygulaması şarttır. Bundan dolayı demokrasinin dört yılda bir seçimlere katılmaktan ibaret bir mesele olmaktan daha ileri götürülerek halkımızın günlük hayatına mal edilmesi zorunludur. Türkiye İşçi Partisinin demokrasi anlayışına göre halkımız, işyerlerinden başlamak suretiyle köylerde, mahallelerde, belediyelerde, il meclislerinde ve tabiatıyla Büyük Mecliste yurt işlerinin ve toplum işlerinin ve toplum işlerinin yürütülmesine aktif olarak katılacaktır. Ancak bu takdirde memleket yönetiminin halktan kopması ve kırtasiyeciliğe boğulması önlenmiş olur.

Demokrasi herkese bilinen bir tarife göre halkın halk için, halk tarafından yönetimi demektir. Halkın halk tarafından, halk için yönetimi ise emekçi halk temsilcilerinin Büyük Meclise girmesini ve emekçi halkın insanca yaşamasına, özgürce yaşamasına engel olan ekonomik, sosyal ve politik engelleri kaldırmasını zorunlu kılar. Bundan dolayıdır ki Türkiye İşçi Partisinin demokrasi anlayışı en geniş manasıyla halkı kavrayan ve halkı yurt işlerinde günlük hayatı boyunca söz ve karar sahibi eden bir rejimin adıdır. Yoksa dört yılda bir sandık başlarına gitmekle demokrasi rejiminin tam işlediğini sanmak bugünkü haksızlıkların, bugünkü yoksulluk ve geriliğin devamına ancak bir mazeret bulmaktan ibarettir.

Bugün demokrasi savunucusu ve «Millî İrade» nazariyesi taraftarı gibi görünenler, aslında demokrasinin bu gerçek anlayışına karşı olanlar, Anaya-

samıza düşman olanlardır. Millî irade ve demokrasi, ancak Anayasamızın getirdiği ilkelere ve Atatürk devrimlerine sadakat hattının ilerisinde söz konusu olur. Bir avuç çıkarıcı demokrasiyi savunur görünürken aslında halkımızın uyanmamasını istiyorlar. Ve millî iradenin tecellisi diye kendi çıkarlarını sürdürebilecekleri ekonomik sosyal ve politik rejimi savunuyorlar ve bunun adına da demokrasi diyorlar.

Türkiye İşçi Partisi demokrasinin böylece yozlaştırılmasına ve bir azınlığın menfaatine işleyen bir rejim yapılmasına asla izin vermeyecektir. Türkiye İşçi Partisi demokrasiyi politik, sosyal ve ekonomik yanlarıyla en geniş anlamda kavramaktadır ve iktidara gelince de bu genişlikte uygulamak azmindedir.

Elli Ünlü Şair el ele

TOPLUM İÇİN ŞİİRLER

Hazırlayan :

Şükran Kurdakul, Ömer Candas

GELİRİ T. İ. P. e verilecek olan bu kitabın satışını destekleyiniz.

ATAÇ KİTABEVİ

S Ü M E R B A N K

Sermayesi TL. 500.000.000

Merkezi : Ankara

Tekstil, Makina ve Toprak Sanayiinde

25 Müessese ve Fabrika

18 Banka Şubesi

155 Satış Mağazası

Sayısı 50 yi aşan sınaî, Ticari Müesseselere iştirak

Giyimde : kendinizi ve çocuğunuzu, kesenize kıymadan, memnun etmek isterseniz ihtiyacınızı S Ü M E R B A N K Mağazalarından temin ediniz.

Hayalinizin Hakikat olmasını da isterseniz S Ü M E R B A N K Şubelerine para yatırınız.

S Ü M E R B A N K

(Eylem : 15)

REKLÂM.
LARINIZ
İÇİN

BASIN İLÂN KURUMU

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 22 43 84 - 22 43 85

Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

ŞUBELER

DIŞ MUHABİRLER

İstanbul
Ankara
İzmir
Adana
Bursa
Diyarbakır
Erzurum
Eskişehir
Konya
Zonguldak

A.B.D.
Almanya (Federal)
Almanya
Avusturya
Avustralya
Belçika
Bulgaristan
Çekoslovakya
Danimarka
Fransa
Hollanda
İngiltere
İspanya
İsrail

İsviçre
İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romanya
Yugoslavya
Yunanistan

BASKI TARİHİ : 30/Eylül/1965

(Eylem : 14, Basın : 17594)

SOSYAL ADALET

P.K. 193

Yenişehir - Ankara

Y Ö N

P.K. 512

İstanbul

TÜSTAV

**Bu toplumsal dergiler bulunduğunuz yerde
satılmıyorsa abone olunuz.**

ATAÇ KİTABEVI YAYINLARI

ROMAN

- DİRİLEN ŞEHİR** — Jules Romains
Çev: S. Eyüboğlu — 2 Lira
DÜŞÜŞ — Albert Camus
Çev: Ferit Edgü — 3 Lira
BULANTI — Jean Paul Sartre
Çev: Selâhattin Hilav — 6 Lira

(İkinci Baskı)

- MÜTHİŞ ÇOCUKLAR** — Jean Cocteau
Çev: V. Üretürk — 2 Lira
HAYDARI KAMPI — Themos Kornaros
Çev: Nevzat Hatko — 5 Lira
KALPAKLILAR — Samim Kocagöz
DOLUDİZGİN — Samim Kocagöz
Her cilt 7,5 Lira
ÖLEN ADAM — D. H. Lawrence
Çev: Bilge Karasu — 2 Lira
(Türk Dil Kurumu Armağanı)
KURTLAR SOFRASI — Attilâ İlhan
2 Cilt. Her cilt 7,5 Lira
ALEKSİ ZORBA — N. Kazancakis
Çev: Ahmet Anđın — 7,5 Lira
DÂVA — Franz Kafka
Çev: Kâmurân Şipal — 7,5 Lira
ARSLAN ASKER ŞVAYK — J. Hašek
Çev: Ayşegül Günkut — 6 Lira
BİR KARIŞ TOPRAK — Samim Kocagöz
5 Lira
(Resimliyen: İ. Balaban)
KATILA KATILA GÜLEN KALIMKOS
K. Kandaş — 3 Lira

FELSEFE KİTAPLARI — DENEMELER

- FELSEFE TARİHİ SÖZLÜĞÜ**
Hatemi Senih — 2 Lira
SISYPHE EFSANESİ — Albert Camus
Çev: T. Yücel — 4 Lira
VOLTAIRE — A. Cresson
Çev: Suat Erginer — 2 Lira
TERSİ VE YÜZÜ — Albert Camus
Çev: T. Yücel — 3 Lira
PSİKANALİZ AÇISINDAN EDEBİYAT —
Freud Jung Adler
Çev: Selâhattin Hilav — 3 Lira
RÜYA YORUM METODU — Freud
Çev: Ayşegül Günkut — 2 Lira
VAROLUŞÇUNUN BUNALIMI — Bertrand
Russell — Çev: Türkân Araz — 2 Lira
VAROLUŞÇULUC - MATERYALİZM VE
DEVİRİM — Jean Paul Sartre
Çev: Emin Türk Eliçin — 3 Lira
(İkinci baskı)
DENEMELER — Bertrand Russell — Çev:
Çev: Türkân Araz — 3 Lira
TRAGEDYA'nın DOĞUŞU —
F. Nietzsche — Çev: İ. Zeki Eyüpoğlu —
4 Lira

TOPLUM BİLİM DİZİSİ

- YAHUDİLİK SORUNU** — Jean Paul Sartre
Çev: E. T. Eliçin — 3 Lira
İNSANLIĞIN GELECEĞİ — Bertrand Russell
Çev: Memduh Balaban — 2 Lira
TAŞ ÇATLASA — Yaşar Kemal — 3 Lira
İKTİSADİ BUHRAN VE MONOPOLLER —
Derliyen: Şerif Hulûsi — 4 Lira
EKONOMİ POLİTİK — Oskar Lange
Çev. Muvaffak Şeref — 4 Lira
KÜBA ve KÜBA PLANLAMASI — Charles
Bettelheim — Çev. Şerif Hulûsi — 4 Lira
KONGO KURTULUŞ SAVAŞI
Dr. Topuzoğlu — 3 Lira

1 — Yayınlarımızdan satış fiyatları ile 60 liralık kitap sipariş eden okurlar EYLEM'e bir yıllık, 30 liralık kitap sipariş eden okurlar altı aylık abone kaydedilir. Posta ücretleri tarafımızdan ödenerek, kitaplar taahhütlü olarak gönderilir. ÖDEMELİ SİPARİŞ KABUL EDİLMEZ. KİTAP ADLARI İLE BİRLİKTE ÜCRETLERİN POSTALANMASI GEREKİR.

2 — Abone indiriminden yararlanmak istemiyen okurlara 15 liradan yukarı siparişlerine % 20 indirim yapılır. ÖDEMELİ SİPARİŞ KABUL EDİLMEZ. KİTAP ADLARI İLE BİRLİKTE ÜCRETİN POSTALANMASI GEREKİR.